

Historische Kring Maarssen

Uitg. Gebrs. Duiveman, Tienhoven.

TIENHOVEN.

6 Juli 1906.

Tante Cor.

31e Jaargang no. 2, mei 2004

CAFE-RESTAURANT

**„GEESBERGE“
aan de Vecht
MAARSSSEN**

voor al
uw bruiloften en partijen

*Michel en Cokky Heinsius
Zandpad 23 - Maarsssen
Telefoon: 0346-561435*

RADIO - T.V.

ELECTR. HUISHOUDELIJK

+ VOORDEEL + VAKMANSCHAP

+ KWIEKE SERVICE

radio en t.v. speciaalzaak

elektron

Nassastraat 9-11,
3601 BA Maarsssen
telefoon: 0346-562081

Koetsveld Assurantiën

- * PENSIOENEN
- * HYPOTHEKEN
- * BELEGGEN
- * FINANCIERINGEN
- * LEASEN

Raadhuisstraat 15
3603 AV Maarsssen

Telefoon: 0346-561 680/567 757
Telefax: 0346-560 869

Onderdeel van Nico Koetsveld Beheer BV

ReoLine

LINGERIE BEENMODE BADMODE
LANGEGRACHT 55 TEL. (0346) 575343 3601 AK MAARSSSEN

HISTORISCHE KRING MAARSSSEN

Opgericht 11 september 1972, opgenomen in het verenigingenregister bij de Kamer van Koophandel en Fabrieken voor Utrecht en Omstreken onder nummer 301763120000.

Bestuur: B. Visschedijk, voorzitter, Mevr. M. Tijhuis, secretaris, Postbus 90, 3600 AB Maarssen, tel.: 0346-575222, Mevr. A. Wolters-Dekkers, penningmeester, giro 2907376, J.H.W. van Bommel, H. Blaauw, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema, Mevr. H. Pouderoyen, B. de Ruiter, W. Klever en A. de Zwart.

Lid van verdienste: Mevr. J.G. Zwijns-Brink (20-02-84), drs. W. Smits (10-02-94), C.W.P. Bloemendaal (27-02-03).

Erelid: N. van Tricht (10-02-94), Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman (09-02-95), Mevr. G.M. Willekes-van Putten (24-02-2000), J.H. Sagel (22-02-2001), B. de Ruiter (21-02-2002).

Redactie: B. de Ruiter, Mevr. M.C. Hatzmann-Scheltema, Mevr. A.H. Hogenhout-Hofman.

Redactie-adres: Mozartlaan 5, 3603 BD Maarssen, tel.: 0346-565471.

Lidmaatschap: De leden bepalen zelf op de jaarlijkse Algemene Ledenvergadering de contributie voor het lopende jaar. Deze bedraagt thans f 12,00 voor leden, f 9,25 voor het tweede en elk volgende lid op hetzelfde adres. Een tweede lidmaatschap, maar dan zonder periodiek is ook mogelijk en kost slechts f 5,50. Leden in het buitenland betalen € 16,00 i.v.m. de verzendkosten.

Het lidmaatschap is per kalenderjaar, opzeggen vóór het einde van het kalenderjaar.

De lidmaatschapsbijdrage dient te worden voldaan d.m.v. de acceptgirokaart (maart/april).

Voor meer informatie en eventueel aanmelden als lid van de Kring kunt u contact opnemen met de ledenadministratie, Mevr. A. Wolters-Dekkers, Mozartlaan 12, 3603 BH Maarssen, tel.: 0346-579940.

Werkgroep archeologie: H. Blaauw, Bloemstede 193, 3608 TB Maarssen, tel.: 0346-562425.

Werkgroep archief/bibliotheek: H. Pouderoyen, Fazantenkamp 576, 3607 DG Maarssen, tel.: 0346-569133.

Verkoop losse nummers: B. de Ruiter, Nic. Maesstraat 6, 3601 DR Maarssen, tel.: 0346-563599.

ISSN: 1384-0967

31e Jaargang no. 2, mei 2004

Verschijnt 4 x per jaar

Kringnieuws

Donderdag 26 februari 2004 hield de Historische Kring Maarssen haar jaarlijkse algemene ledenvergadering. Ongeveer zeventig aanwezigen keurden de het algemene en het financiële jaarverslag over 2003 goed, en de bijbehorende begroting voor 2004. Uiteraard heeft de kascontrolecommissie vooraf de financiële zaken uitvoerig bekeken en in orde bevonden.

In de samenstelling van het bestuur veranderde niets en ook de contributie bleef hetzelfde, namelijk twaalf euro voor een gewoon lidmaatschap.

De Historische Kring Maarssen groeit als kool. Daarom konden wij aan het begin van de jaarvergadering ons **duizendste lid** huldigen, Sabrina Leeuwenburgh uit Maarssen. Zij was een van de mensen die zich na afloop van de cursus "Geschiedenis van Maarssen" opgaf als lid. In samenwerking met het Cursusproject verzorgt de Historische Kring al enkele jaren deze cursus.

We besloten om in de komende jaarvergaderingen niet meer de **jaarverslagen** en de **notulen** voor te lezen. Na de vergadering wordt het goedgekeurde jaarverslag gepubliceerd in ons periodiek. Belangstellenden krijgen de kans om voor elke jaarvergadering de stukken af te halen in Maarssen-dorp en Maarssenbroek. Dit wordt bij de convocatie van de vergadering, in het periodiek, aangegeven. Uiteraard zijn, zoals gebruikelijk, voor de vergadering de stukken in de zaal verkrijgbaar.

De Stichting Publicaties Oud-Utrecht (SPOU) is bezig met een uitgave over Maarssen in een reeks met monumenteninventarisaties per gemeente. Het algemene deel over de geschiedenis van Maarssen is klaar. De SPOU zoekt nog iemand voor de beschrijving van alle Maarssense monumenten. Een kandidaat moet een historische achtergrond hebben en een half jaar de gelegenheid hebben voor inventarisatie en archiefonderzoek. Informatie over eisen, voorwaarden en honorering bij mw. M. Blaauboer, Herenstraat 28, 3512 KD Utrecht. E-mail: spou@erfgoed-utrecht.nl. Ook de monumentenambtenaar van de gemeente Maarssen, Doede de Jong, kan informatie verstrekken.

Schenken

Voor ons archief ontvingen wij van de heer H.J. Westerik een lidmaatschapskaart van de ijsclub Maarsseveen en Omstreken voor het jaar 1950/1951 en een abonnementskaart van het Zwem- en Strandbad J.T. van Ede te Maarssen voor het seizoen 1962.

Op zoek naar:

De heer Wout Tabak is op zoek naar zijn boek 'Tussen Pruis en Fransoos' van de schrijver Nagtglas. Hij heeft het jaren geleden aan iemand uitgeleend, maar nooit teruggekregen. Is er iemand die weet waar dit boek gebleven is?

Website HKM

U kunt onze website vinden onder www.historischekringmaarssen.nl.

Ria Tijhuis, secretaris

13 MAART T/M 19 DECEMBER 2004
MUSEUM MAARSSSEN (PARK GOUDESTEIN)
DIEPENDAALSEDIJK 19B, 3601 GH MAARSSSEN
(0346) 554440 museummaarssen@hetnet.nl
www.museummaarssen.nl
OPEN OP WOENSDAG, ZATERDAG EN
ZONDAG VAN 13.00 TOT 16.00 UUR

Kring Kroniek

Van de redactie

In dit periodiek vindt u geen artikel van het Museum Maarssen maar wel een advertentie die u uitnodigt voor een bezoek aan de unieke tentoonstelling van werken van Nicolaas Bastert. Leden van de HKM hebben vrij entree!

Twee van onze auteurs bleken met de meimaand in zicht een artikel te hebben geschreven over Maarssenaars die sneuvelen in de Tweede Wereldoorlog. Daar nabestaanden van deze mensen al op vergevorderde leeftijd zijn, wilden we niet één artikel naar volgend jaar mei verschuiven. Gezien de ouderdom van veel van onze informanten een keuze die wij wel vaker moeten maken. Wij vragen hiervoor uw begrip en wensen u weer veel leesplezier!

M.H.

Rectificatie,

Wij zijn blij te merken hoe goed u ons periodiek leest, want u komt met de aardigste opmerkingen, die wij graag aan onze verhalen toevoegen om ze compleet te maken.

In het vorige periodiek is het foto-onderschrift van afbeelding 1 in **aflevering 17 van de Langegracht** niet correct. De dame op de foto is niet mevrouw Van Doorn maar Geertruida Bernardina van Hal. Zij was destijds 'gedienstige' bij de fa. Van Doorn. Zij leefde van 31 december 1887 tot 7 maart 1965 en was getrouwd met de metselaar Nico van Tricht, de vader van ons erelid.

Ook in het verhaal **Geneesheren uit de vorige eeuw, deel 10** is ook een foto-onderschrift niet juist gebleken. Het gaat om afbeelding 1, waarop dokter Cornelissen staat te samen met zuster Houtman uit Kockengen, die de zojuist geboren baby (7/12/1954), **André Meijers** in haar armen houdt. De vader van André, ook een lid van de HKM, kwam ons dat persoonlijk vertellen.

Op bladzijde 6 is ook een foutje gemaakt, daar werden we door iemand van onze Hilversumse zustervereniging op attent gemaakt. De foto van De Familie Verkuil en hun Zwaantje is niet van 1930, want de Chevrolet op de foto is van 1947. Zo leer je altijd weer wat.

Cees Bloemendaal heeft zich de afgelopen maanden van zijn beste kant laten zien! Begin januari ging hij verder met zijn serie wandelingen door Maarssen. Dit keer was de Bolensteinse Buurt aan de beurt, dus de Schippersgracht en de achterliggende straten. Op de van hem bekende wijze liep hij langs gebouwen, vertoonde oude en nieuwe afbeeldingen en besprak allerlei bijzondere (oud-)bewoners. De populariteit van de lezingen is bekend: ondanks dat we twee keer dezelfde lezing houden op verschillende avonden moesten we toch op een avond belangstellenden weigeren. De zaal was gewoon vol.

Na afloop van de ledenvergadering op 26 februari heeft Cees Bloemendaal een lezing gehouden over de Hollandse Waterlinie, en dan speciaal over het Maarssense deel ervan. Daarbij ging hij in op de aanwezige gebouwen en andere werken. Bijzondere aandacht besteedde hij aan de manschappen die verbleven in de forten en die niet altijd te benijden waren.

In samenwerking met de winkeliersvereniging Bisonspoor organiseert de Historische Kring Maarssen elk jaar een **Boeken- en verzamelbeurs**. Dit jaar waren op 27 maart 32 kramen in het winkelcentrum gevuld met boeken, ansichtkaarten, prenten en aanverwante artikelen. Daaronder veel boeken over historie, in het bijzonder van de Vechtstreek. Duizenden bezoekers zorgden voor een gezellige sfeer, waarbij doorgaans goed werd verkocht. Honderden voorwerpen werden aangeboden bij de gratis taxatie van schilderijen en prenten, munten en strips. Het hoogst getaxeerde werk was een schilderij van Louis Apol dat op zo'n 7500,- euro werd geschat. Onze vaste huurders van kramen krijgen automatisch bericht, als anderen belangstelling hebben voor een kraam op de markt van volgend jaar maart, dan contact opnemen met Benno Visschedijk.

Een lezing over de opgravingen in Leidse Rijn hielden we op dinsdag 30 maart. Jeroen van der Kamp, als archeoloog betrokken bij de opgravingen, vertelde over de belangrijkste gebouwen en andere restanten die zijn gevonden. Ook legde hij uit wat de Romeinen hier te zoeken hadden en waarom ze de grens van hun gebied juist vastlegden vanaf Utrecht richting De Meern en Woerden. Een heel geslaagde lezing, omdat de spreker goed de spanning wist over te brengen die bij een opgraving aanwezig is. Van de eerste aanwijzingen, vaak nog met veel vraagtekens omgeven, tot aan de zekerheid dat ergens de resten van een bijzonder gebouw, schip of een kade zijn gevonden.

Bibliotheek: nieuwe aanwinsten

Kunstaardewerfabriek St. Lukas, 1909-1933, Michel Karis. Michel Karis was student kunstgeschiedenis aan de Universiteit van Leiden, afdeling toegepaste kunst toen hij het verzoek kreeg om als afstudeerproject de aardewerfabriek St. Lukas te onderzoeken. Zo ontstond dit boek waarin alle bekende gegevens op een rij werden gezet en werden aangevuld met nieuwe onderzoeksresultaten. Het boek beschrijft niet alleen de geschiedenis van de fabriek, maar ook het productieproces en de medewerkers. Het bevat een modellencatalogus, die bestaat uit een groot aantal kleine, goed gedocumenteerde kleurenfoto's. Voor verzamelaars van Lukas-aardewerk onmisbare documentatie, maar ook voor anderen een interessant boekwerkje.

Een jeugd op Zulen, de jaren dertig en veertig in een Utrechts Dorp, geschreven en geïllustreerd door Henk Kronenburg. Henk Kronenburg beschrijft zijn jeugd in het toen nog zelfstandige Zulen als een jongensboek, dat niet alleen voor Zullenaren van zijn leeftijd (70 jaar) herkenbaar is, ook veel anderen, die in vergelijkbare wijken en omstandigheden opgroeiden, zullen hun jeugd erin herkennen. Henk schreef zijn herinneringen op voor zijn kleinkinderen. Nauwkeurig beschrijft hij het dagelijks leven in gezin, werk, straat en buurt.

De Vechtstreek in bedrijf, Groene Hart in Bedrijf Reeks, deel 8, is geschreven door vier historici. Zij behandelen niet alleen de historische ontwikkeling van de diverse plaatsen langs de Vecht waaronder natuurlijk Maarssen, maar zoals de titel al laat doorschemeren, gaan zij dieper in op de verschillende bedrijven die aan de Vecht gevestigd waren. Het boekje is geïllustreerd met meer dan 100 zwart/wit foto's.

In de reeks **Trajecten door Utrecht**, een uitgave van het Utrechts Archief in samenwerking met de Stichting Stichtse Geschiedenis, hebben wij vijf deeltjes aangeschaft, die ons aardig leken voor onze bibliotheek. Helaas was de gids voor huizenonderzoek uitverkocht en bleek vooralsnog niet te worden herdrukt. Wij schaften aan:

Deel 5, **Grensverleggers**, gids voor historisch onderzoek naar migranten in de Provincie Utrecht.

Deel 6, **Gepokt en gemazeld**, gids voor historisch onderzoek naar ziekte en gezondheid in de provincie Utrecht.

Deel 7, **Wegwijzer**, Gids voor historisch onderzoek naar verkeer en vervoer in de provincie Utrecht.

Deel 8, **Doorploegen**, gids voor historisch onderzoek naar het boerenbedrijf in de provincie Utrecht.

Deel 9, **De Staten in stukken**, gids voor historisch onderzoek naar het Provinciaal Bestuur van Utrecht na 1813.

De gidsen zijn voorzien van illustraties. Zij geven een overzichtelijk beeld van het onderwerp dat zij beschrijven. Er worden suggesties gedaan voor verder onderzoek. Achterin de gids vindt u een register en een lijst van adressen van de archieven waar meer informatie beschikbaar is.

Dorpsgenoten in de oorlogsjaren

deel I

Den Vaderland getrouwe... Wim van der Kooij, verzetsstrijder.

De begraafplaats naast de Hervormde Kerk is een verlaten en wat open plek, zonder schaduwen van opgaand geboomte. Op een zonnige voorjaarsdag blijft de warmte hangen tussen de deels door muren afgegrensde dodenakker. Geen gewijde sfeer, het voelt meer als een vriendelijke uitnodiging om binnen te gaan in dit stille veld van grint en gras en graven. Namen uit een nabij en verder verleden gaan voorbij. Tussen de vermelde jaartallen ligt een leven, kort of langer. Requiescat in pace... rust in vrede.

Het toegangshek is nimmer op slot. Een smal pad leidt naar de muur die verbinding maakt met het koor van de kerk. Een van de graven daar heeft een staande hardstenen zerk met de gebeitelde letters...

Willem van der Kooij
geb. te Schoonderwoerd 15 juli 1920
overl. te Maarssen 5 mei 1945.
Hij gaf zich voor het Vaderland.

De onderste regel heeft iets plechtigs. Om over na te denken. 'Een leven in de knop gebroken en voor de ochtend van haar bloei vergaan....'

Wim van der Kooij komt uit een domineesgezin. De jongste van zes. Nee, niet verwend, dat past niet in de sfeer van het gezin. Vader, vrijwel altijd in het zwart gekleed, is een zwijgzame wat ingekeerde man en moeder regelt liefdevol het huishouden in de grote pastorie, die, bereikbaar via het zo geheten Domineeslaantje, achter de Hervormde Kerk verscholen ligt. Een wat afgelegen plek. Alsof het de afstand lijkt aan te geven, die er is tussen de man op de preekstoel en de kerkgangers onder hem op de houten banken.

Wim zelf heeft er geen moeite mee. Een vrolijke opgewekte jongen. Het slootje met salamanders en kikkervisjes langs het laantje is een boeiende plaats. Het kerkplein een ideale ruimte als speelveld met de kinderen uit de buurt. De hardstenen paaltjes nodigen uit voor haasje-over. En het bronzen slaan van de torenklok is durende bewaker van de tijd. Schooltijd... etenstijd... bedtijd.

In het gezin heeft Wim het meeste contact met zus Erma (1917) en broer Jaap (1916). Voor de drie oudsten (11, 10 en 9 jaar ouder) blijft Wim lange tijd voornamelijk de benjamin. Van een echt familieverband is eigenlijk alleen op zondag sprake tijdens de maaltijd. Nooit een onvertogen woord. Is er al eens 'mot' en helpen ouderlijke vermaningen niet, dan staat vader op en verlaat zijgend de tafel. Een optreden dat indruk maakt.

Jongensachtig, charmant, naturel... zo wordt Wim beschreven. Dierenvriend. Poes Dolly 1 en vervolgpoes Dolly 2 (die nota bene op vaders schoot haar jongen krijgt) hebben zijn liefde. Als na Wim een baby levenloos geboren wordt en opgebaard in een kistje in de voorkamer staat, geeft Wim hem een kusje. Nog een voorbeeld van zijn eigen inbreng: met Kerst - nee, geen kerstboom - staat hij thuis achter de lessenaar en het gezin luistert naar het Lucasevangelie, dat hij zonder aarzelingen voorleest. Zijn gezicht heeft hij zwart gemaakt met schoensmeer.

Na de lagere school gaat Wim niet naar de middelbare school in Utrecht. De plaatselijke Mulo is door hem uitverkoren. Haalt zijn vriend Adriaan Sneller, zoon van de weduwe Sneller die in de Emmaweg haar kruidenierswinkeltje heeft, hem over?

Met zijn speelse, creatieve geest richt hij de PLM op. De Pastorie Luchtvaart Maatschappij. Er komt een vliegveldje in de tuin en hij bouwt vliegtuigmodellen. Binnen, in de kamer, wordt het huisorgel door hem bespeeld. Vrij en vindingrijk en ook behulpzaam en lief. Anderen vinden hem ernstig en wat ouwelijk. Wanneer zijn moeder ziekelijk wordt, toont hij zich zeer toegewijd. Er is ook zorg naar zichzelf. Het haar keurig geknipt, de schoenen gepoetst en hij is netjes met zijn kleren. Dat is anders geweest, want een klasge-

Afb.1. Wim van der Kooij rond 1940.

note van de voormalige christelijke lagere school aan de Gaslaan weet zich te herinneren dat Wim's bijnaam 'de stinkerd' was!

Na de Mulo wordt hij inspecteur bij de Nederlandse Spaarkas met als voornaamste opdracht het verwerven van nieuwe spaarders en het afsluiten van spaarcontracten. Wim is nauwgezet. Wat hem opgedragen wordt, doet hij. Zeker als het zijn hart raakt. In die jaren wordt hij zich meer en meer bewust van een soort levensopdracht. Hooggestemde idealen die het leven van de twintigjarige Wim deels verwarren en anderszins ook prikkelen tot actie. Het volkslied spreekt hem aan... Den Vaderland getrouwe! Als Spaarkasinspecteur worden zijn dagen nogal rimpe loos gevuld. Anders wordt het als in augustus 1939 de Algehele Mobilisatie wordt afgekondigd en Wim, lichte 1940, op 8 januari van dat jaar in Alkmaar wordt ingedeeld bij het 1e regiment Lucht doel-Artillerie. Een leven van actie en handelen. 'Sturm-und Drang' nemen bezit van de jonge domineeszoon. In een regelmatige en ook

uitvoerige briefwisseling beschrijft Wim zijn dagelijkse leven. Tussen de regels door is er verwachtingsvol enthousiasme te bespeuren.

- ... het zijn lange dagen, maar ze vermoeien niet (januari 1940)
- ... de nodige vliegtuigen zullen vannacht wel weer overkomen, straks gaan we weer met gasmaskers lopen (februari)
- ... omdat mijn geweer nu in de maak is heb ik niets te doen.
- ... we hebben van de week met 'scherp' geschoten. Het is zeer prettig (maart)
- ... het is mogelijk dat ik een poosje niet kan schrijven waar ik uithang, want we gaan verhuizen
- ... in westelijk richting.
- ... dat we naar het Veldleger gaan...naar Rotterdam (..) dit mag niet verteld worden. Zeg dus ...maar dat ik naar 'ergens' ga (april)
- ... zondag heb ik een drukke dag gehad. We hadden nl. wacht voor de kanonnen.
- ... ik heb gevochten in Wassenaar en Hoek van Holland: 1 dode en 8 gewonden. ...Gelukkig is nu alles weer voorbij. Ik hoop gauw weer in M. te zijn (17-5- 1940).

In de zomer van 1940 volgt er ontslag uit Militaire Dienst en keert Wim terug naar de pastorie om te zoeken naar een passende werkkring. En ook... hij is twintig jaar. De bezetter heeft jonge mannen zoals hij nodig voor de Arbeitseinsatz . Het wordt onzeker en onveilig naarmate de oorlog duurt.

In 1941 overlijdt zijn moeder. Afscheid nemen van haar... hij doet het eenmaal. Daarna wil hij haar niet mee zien. Wat er nog is, is zijn moeder niet, vindt hij.

Zijn creativiteit uit zich in het schrijven van gedichten, vaak met een grappige pointe. Zoals:

Schoonheid (17-6-1941)

Op een zwoele zomeravond in Mei viel je me plotseling op. Het maakte me blij .

Hoewel je tussen and'ren stond bleef jij het toch die ik de mooiste vond.

Je lichtgroene rokje, je blank gelaat, je rechte houding, je beheerste daad.

Niets anders was er op de wereld wat voor mij nu toch meer bekoring had.

Als een zonnetje verspreidde je't licht dat mij inspireerde voor dit gedicht.

Ik was verrukt van het begin af aan. Overtuigd dat je met me mee zoudt gaan.

Terwijl ik in deze verrukking leefde en steeds

als van gelukskoorts beefde

Besloot ik dan den groten stap te doen. Ik vroeg je! En kreeg je! Dat was toen.

En nu, helaas, nu is je schoonheid weg. Het is waar, steeds heb ik met lelies pech!

Als naschrift dient nog te worden vermeld, dat ik juist de reek'ning kreeg. 't Kostte geld!

In december 1942 voltooit Wim het manuscript van zijn militaire roman 'Vaandrig Beekman'. Het voorwoord is typerend voor hem...wordt dit boekje opgedragen aan hen die hun Vaderland liefhebben. Dus ook aan onze vijanden... een vijand die voor zijn vaderland strijdt...

Zelf lichtgewond in mei 1940 heeft hij een vriendelijke groet gekregen van een gewonde Duitse soldaat. Wim ervaart dit als de 'kameraadschap der gewonden'.

Dat Wim zijn gedachten vervuld zijn van de oorlog, dat zijn eigen herinneringen aan de oorlogsdagen in mei 1940 hem diep hebben geraakt, bewijst hij met zijn boek. Waarom anders een militaire roman... een verhaal waarin Wim als vaandrig Beekman de hoofdrol speelt. Niet alleen tussen de regels door worden zijn ideeën en gedachten duidelijk. Nee, hij schrijft het letterlijk in het eerste hoofdstuk... O, deze jongeman zou een belangrijke rol moeten spelen in deze verschrikkelijke oorlog. Het zou voor hem 80% zeker zijn dat hij bij het uitvoeren van die rol zijn leven zou moeten geven... een forse gestalte had hij niet, maar op zijn gelaat lag een vastberaden trek, die zijn karakter kenmerkte...

Verderop schrijft hij... ik mag niet twifelen. Het Vaderland roept. Ik moet volgen en voorgaan! (...) De strijd is gaande. Allen die hun Vaderland liefhebben moeten nu tonen dat zij het waard vinden er voor te sneuvelen, zodat anderen het leven kunnen behouden...

Een innerlijke stem laat hij zeggen... Gij zult niet wankelen!

In het verhaal ontmoet vaandrig Beekman, haast in het voorbijgaan, een jonge vrouw. Hun oogcontact treft hem diep. Wat doen de vrouwen in deze oorlog, vraagt hij zich af. Wim schrijft... nu moeten zij tonen wat zij waard zijn. Geven dan alleen mannen hun leven voor hun land, opdat vrouwen kunnen huwen met hun moordenaars... Natuurlijk is Beekman zijn meisje van het beste kaliber en kruisen hun wegen zich, via een boeiende intrige, tot hun beider heil. Zijn sommige zinnen hoogdravend en ingegeven door hoogstaande motieven en is sterven voor het Vader-

Albmeer 17-5-40

Beste Jaap,

En de hoop dat je het goed maakt schrijf ik je het laatste nieuw, dat ik gehoord heb. In Maarsse Kieune-Tong, Den Haag, Vlaar dingen, Kelt familie in K'dam en efico, maken allen het best we hebben den reden tot dankbaarheid. Ik heb gewoeten in wassen aan tw Hoek van Holland; 1 dode en 8 gewonden. Schrijf nu alles weer voorbij. Ik hoop gauw weer een in de te komen via het bank en schrijf een hoe je het maakt. Je lief. B.

Wim

Afb.2. Brief van Wim aan zijn broer Jaap, 17-5-'40.

land een uiterst zinvol offer, ergens schrijft Wim... denk eraan dat het ook nut kan hebben voor het land te leven in plaats ervoor te sterven.

Er komt een meisje (Jenny Hogenhout) in Wim zijn leven. Een verlovings van twee gelijkgestemde zielen. Jong en vol verwachting van wat het leven hen samen zal bieden. Wim is dan al - hoe kan het anders met de vaandrig Beekman in zich - bij de ondergrondse beweging betrokken. Hij wordt pelotonscommandant en heeft zeventien man onder zich, de meesten zijn ondergedoken. Zijn afdeling maakt deel uit van de LKP. De landelijke knokploegen. Ze leren met wapens omgaan, ze leren schieten en ook moeten zij bijvoorbeeld wapendroppings tot een goed einde brengen. Onder andere ergens in de Lage Weide worden twee zware containers met wapens afgeworpen door een Engels vliegtuig. Eén valt dwars door het dak van een boerderij... alles komt in orde. Wim heeft een sterke geest, maar zijn tenger postuur stelt hem grenzen. Op een

W.van der Kooij

"dat ik sal wederkeeren
in mynen Regiment"

Afb. 3. Zelf ontworpen briefhoofd.

avond komt hij thuis en zakt in elkaar op de grond. Jullie weten niet wat ik gedaan heb... mompelt hij. De familie tast in het duister.

Wim leidt een dubbel leven. Thuis de zorgzame zoon. Nu moeder is overleden doet zus Erna het huishouden en helpt haar broer Wim mee. Over zijn ondergrondse activiteiten deelt hij niets met de anderen. Zwijgplicht. Ook in zijn dagboek zal hij ongetwijfeld geen enkel detail van zijn werk aan het papier hebben toevertrouwd. Het zijn waarschijnlijk meer overpeinzingen geweest. Hoe je opstellen tegen de vijand, het doden van een tegenstander, de tweestrijd. Zijn geloof een houvast en God zijn Leidsman.

Overpeinzingen wellicht ook over hoe het na de bevrijding zal gaan. De LKP is er immers mede op gericht om de orde te handhaven in de onrustige dagen na de verhoopde capitulatie van de moffen. Als overgang naar het wettig gezag.

Het uur U breekt aan. Onduidelijk is of de plaatselijk gelegerde Duitse bezetting op de hoogte is van de afgekondigde algehele capitulatie. De lokale LKP komt in actie. De groep waartoe Wim behoort krijgt opdracht naar de Haarrijn te gaan om te voorkomen dat daar schade aan de waterkering wordt aangericht. Thuis - vader is na zijn emeritaat met Erna en Wim gaan wonen aan het

Zandpad in het huis vlak voor Vechtoever - wordt de verborgen stengun opgegraven en Wim neemt afscheid. Voorvoelt hij een dramatisch einde? Tegen zijn zus zegt hij in ieder geval zijn dagboek ongelezen te vernietigen als hij niet terugkeert. Sterven voor het Vaderland... tegen zijn broer Jaap heeft hij het ooit gezegd: Ik sneuvel hier (in Nederland) of in Indië.

Wim zijn ploeg formeert zich ter hoogte van Heuvelsoord.² Hier, waar Zandpad en Diependaalsdijk bij elkaar komen, steken ze de Vecht over. Bij de Haarrijn is alles rustig en lijkt verder posten niet zinvol. Terug dus en wederom wordt het bootje, dat achter de ABTB aan de Straatweg is gemeerd, naar de overzijde geroeid. Halverwege de Vecht worden ze onverhoeds beschoten. Van de Straatwegkant komen de kogels rond en over hen heen. Een groep Duitsers en/of Armeniers in Duitse dienst (duidelijk zal het nooit worden) neemt hen onder vuur. In de paniek die ontstaat kapseist het bootje en raken de mannen te water. Het 'gevechtstenuet' de zware bepakking van wapens en anderszins, zuigt als een spons het koude water op, de meesten kunnen hun hoofd niet boven water houden. De tengere Wim en de broers Lindhout verdrinken. De anderen worden met moedige hulp van de bewoners van Heuvelsoord gered. Meer dood dan levend bereiken zij de overkant.

Vijf mei, Bevrijdingsdag. Het is voor Wim zijn companen ook een zwarte dag. Ten onder gaan in het zicht van de bevrijding... een bitter lot. Natuurlijk is er een militaire begrafenis. Op vaders wens wordt Wim naast zijn moeder begraven op het oude kerkhof. De nabestaanden blijven geschokt achter.

Ooit had Wim een briefhoofd ontworpen voor zijn correspondentie, een soort logo. Op een stenen muurtje, als barricade, staat een man met de wapperende driekleur. De regimentsvlag waarop de eed van trouw wordt gezworen (buigt ook de koningin niet voor dit symbool?). Er onder schrijft Wim een regel uit het Wilhelmus... 'dat ik sal wederkeeren in mynen regiment'

Het mag niet zo zijn. De grafzerk meldt sober: Hij gaf zich voor het Vaderland.

Auke Hoekstra

De Commandant van de Nederlandsche Binnen-landsche Strijdkrachten te Maarssen en Maarsseveen maakt bekend:

De inwoners van Maarssen en Maarsseveen worden in de gelegenheid gesteld te defileeren voor de in de vrijheidstrijd gevallen, op Dinsdag 8 Mei van 15-19 uur in het Kerkgebouw der Ned. Herv. Evangelisatie aan den Kerkweg. Gelegenheid tot het neerleggen van bloemen.

De begrafenisplechtigheden zullen met militaire eer plaats vinden op

WOENSDAG 9 MEI als volgt:

WILLEM VAN DER KOOIJ,
op de oude begraafplaats. Vertrek vanaf het Kerkgebouw ca. 12 uur.

WILLY HENRICA HEMS
JACOB VAN DEN BOSCH
WILLEM CORNELIS DE KRUYF
ALEXANDER CONSTANTIJN LINDHOUT
en PAULES THEOFILUS LINDHOUT,

op de nieuwe begraafplaats. Vertrek vanaf het Kerkgebouw ca. 14 uur.

Men wordt dringend verzocht vanaf heden tot na de begrafenisplechtigheden vóór het Kerkgebouw zich te onthouden van vreugdebetoon.

MAARSSSEN, 7 Mei 1945.

De Commandant N.B.S.
te Maarssen en Maarsseveen.

Afb.4.

Noten:

1. Vrij naar een sonnetregel van Willem Kloos.
2. Voorbij de ingang van de gemeentelijke stortplaats bevond zich Heuvelsoord.

De geschiedenis van het Huys op Diependael ¹

Waarschijnlijk is er over de historie van het huis Diependaal nooit geschreven. Dat is niet zo verwonderlijk. Er zijn niet zoveel gegevens van bewaard gebleven, er zijn geen afbeeldingen van bekend en hoewel het een mooi huis schijnt geweest te zijn, behoorde het niet tot de toonaangevende buitenhuizen. De spaarzame gegevens vormden voor ons voldoende uitdaging te proberen het huis 'een gezicht' te geven. Het enkele jaren geleden teruggevonden 'Diependaal Hofdijt' uit 1759 versterkte onze motivatie. Het huis Diependaal stond naast Mariënhof dichtbij de kruising van de Kortelaan en de Diependaalsedijk. (afb.1)

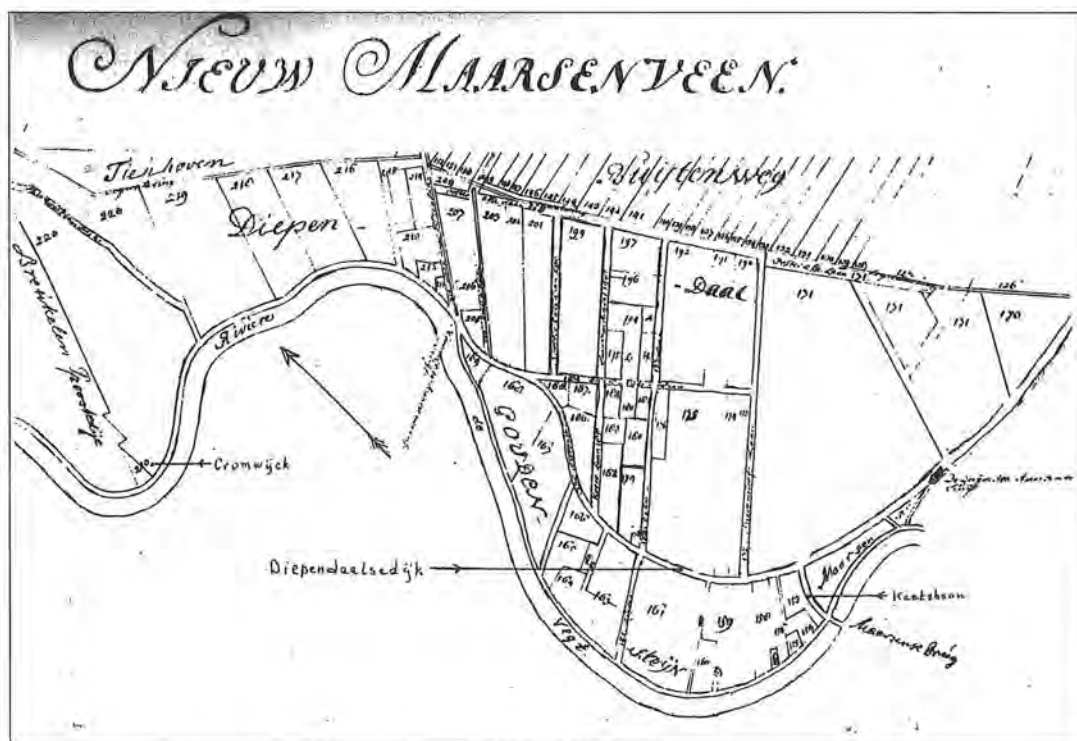

Afb.1. Ter hoogte van de tweede woning van het eerste dubbele woonhuis was de voorkant van het huis Diependaal. Achter de heesters huizen van de Royaardslaan; uiterst links een gedeelte van de Kortelaan. Foto archief HKM.

Schets van het gebied Diependaal rond 1650

Bij het rijden of lopen op de Diependaalsedijk realiseren zich waarschijnlijk maar weinigen dat dit een bijzondere weg is. Het is één van de oudste wegen van Maarssen. Bovendien heeft de Diependaalsedijk tot 1812 enkele eeuwen deel uitgemaakt van een belangrijke verbinding tussen Utrecht en Amsterdam.² Wat is de herkomst van

de naam Diependaalsedijk? In het midden van de zestiende eeuw werd de naam Diependaal al gebruikt. In een charter uit die periode werd geschreven over een stuk grond gelegen 'Op den Diependael'.³ Waar lag Diependaal? Dat is goed te zien op het kaartje van afbeelding 2. Ook het gebied van Goudestein is er duidelijk op aangegeven. De Vecht is van belang geweest voor het

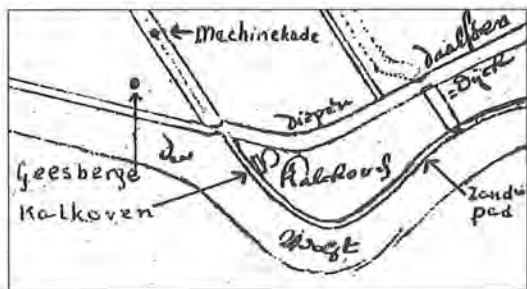
Afb.2. Het gebied begrensd door de Vecht, de Kaatsbaan en de Diependaalsedijk heette Goudestein. Van kavel 170, rechts van de Maire Hofstede (171), tot en met Cromwijck, kavel 220, was het gebied van Diependaal. Samen vormden ze het grondgebied van Nieuw-Maarsseveen. Op kavel 182 stond het huis Diependaal. Kaartje van 1722. Archief Oud-Munster inv.nr.1042-5.

ontstaan van de gebieden Goudestein en Diependaal. Bij overstromingen werden onder meer kleideeltjes achtergelaten, daardoor ontstond in het westelijk deel van Diependaal in de loop der eeuwen een kleilaag. Het land was dus daar het hoogst. Oostwaarts richting Zogwetering werd het lager en vochtiger. Zoals het kaartje laat zien werd een deel van de westgrens van Diependaal gevormd door genoemde, oude weg of dijk, die aanvankelijk 'De Tient Wech' heette. Al in 1648 werd de naam 'Diependaalsen Dijk' gebruikt. (afb. 3). De oostgrens werd gevormd door de Zogwetering. Deze wetering was er al in de vijftiende eeuw, mogelijk zelfs eerder en heette Den Dieppe'. De naam Diependaal lijkt daarvan afgeleid te zijn.

In het uiterste noorden van Diependaal bij de grens met Breukelen (vroeger Breukelen-Proosdij) was al een steenoven, voordat in 1637 er naast het eerste huis Cromwijck werd gebouwd. In 1672 verwoestten soldaten van Lodewijk XIV

het. Elisabeth Rotgans (1608-1680) liet in 1675 het huidige buitenhuis bouwen. Van hier zuidwaarts waren er rond 1650 al hofsteden met de namen Gansenhouff, Otterspoor, Hoge Vecht en Huys op Geesberge. Ongeveer bij de huidige huizen Diependaalsedijk 100-104 stond de boerderij-herberg de Overtoom. De naam suggereert dat daar een overtoom was of was geweest.⁵ Tussen dit huis en Geesberge was een bijzonder bedrijf waarover verderop meer gegevens volgen. In het zuiden van het gebied Diependaal was de boerderij de Maire Hofstede. Tussen de Overtoom en de Maire Hofstede (toen Meerhofstede) was mogelijk nog een boerenbedrijf, op de plaats waar later het 'Huys op Diependael' gebouwd zou worden.

Tot ongeveer 1650 was het gebied Diependaal heel dun bevolkt. Behalve enkele buitenhuizen en boerderijen waren er wat eenvoudige woningen. Het vermelden waard is nog dat er een bijzonder bedrijf was gevestigd. Het werd al even

Afb.3. Deel van een kaartje uit 1648. Door een ander tracé vormden de Diependaalsedijk en het Zandpad toen een scherpe hoek bij het begin van de Machinekade. Archief Oud-Munster inv. nr.2714. Waarschijnlijk werd de naam Diependaalsedijk al eerder gebruikt.

genoemd. Het was een kalkoven. Deze functioneerde zeker al rond 1550. De oven stond bij de Machinekade in de punt, die gevormd werd door het Zandpad en het toenmalige tracé van de Diependaalsedijk (afb.3 en 4).

Joan Huydecoper (1599-1661) kocht in 1646 'drie morgen, vierhonderd zestien roeden lants gelegen aan de Vecht op Diependaal in den gerechte van Maerseveen genaamd den Calckoven'. Dat lijkt een slimme zet, kalk produceren in een eigen bedrijf voor de cementbereiding in een periode waarin hij het plan had in Nieuw Maarsseveen verscheidene buitenplaatsen te bouwen.⁶ Huydecoper had echter een andere bedoeling met het bedrijf. De oven zorgde voor stank en veel rook en deze overlast paste niet in zijn bedoeling de geplande buitenplaatsen of de stukken bouwgrond in dat gebied te verkopen. De oven werd na de koop in 1646 niet direct afgebroken. Veel haast had Huydecoper niet met de afbraak, want een aantal buitenhuizen moest nog gebouwd worden. Waarschijnlijk is de oven nog enige jaren in productie geweest, want op het kaartje van 1648 is hij nog aangegeven. Na minstens honderd jaar in bedrijf te zijn geweest werd de kalkoven gesloopt. Dat gebeurde mogelijk kort na 1650.⁷

In 1641 veranderde er nogal wat voor Diependaal op bestuurlijk gebied. In dat jaar werd Joan Huydecoper Heer van Maarsseveen. Voortaan vormde het gebied van Goudestein samen met het land van Diependaal Nieuw-Maarsseveen. Aanvankelijk bleef de in het zuiden van Diependaal gelegen boerderij de Meerhofstede 'met de landerijen daaraan behorende' Maarssens

grondgebied. In 1647 kon Huydecoper dit land aan Nieuw-Maarsseveen toevoegen.⁸ De verhouding van de ambachtsheer met de bewoners van het gerecht Nieuw-Maarsseveen liet te wensen over. Vooral de bouw van de Maarsseveense molen rond 1649 leidde tot grote spanning met de ingelanden van Maarsseveen. Wallie Smits schreef er een mooi artikel over in jaargang 10, blz. 64 t/m 69.

In grote lijnen was dit de situatie in het land van Diependaal rond de tijd dat de geschiedenis van het huis Diependaal aanvangt.

De omgeving van het huis Diependaal rond 1650.

Het betreffende deel wordt begrensd door de Diependaalsedijk, de Kortelaan (toen Noorderlaan), de Driehoekslaar (in 1647 Oosterlaan of Achterlaan, in 1724 Dwars Eyckelaan) en de Klokjeslaan (in 1647 Goudesteijnsche Laan, later Suijder Eyckelaan).⁹ Ook het gebied van de huizen van Goudestein, Vechtoever en de vroegere huizen Endelhof en Cruydenborch is van belang voor de beschrijving van de geschiedenis van het huis Diependaal (afb.5).

Aan de ontwikkeling van dit gebied is onlosmakelijk de naam Joan Huydecoper verbonden. Hij was een zeer actief mens. Naast zijn politieke en zakelijke bezigheden bouwde hij een culturele kring op waar onder andere dichters, schilders en architecten deel van uitmaakten. Huydecoper werd beschermheer. Als amateur hield hij zich intensief bezig met architectuur. Mogelijk heeft hij tekenlessen gevolgd bij de architect Philip Vingboons (1607-1678). Enkele ontwerpen voor buitenplaatsen van de hand van Huydecoper zijn bewaard gebleven. In de jaren 1626-1628 liet hij de hofstede Gouden Hoeff verbouwen tot de buitenplaats Goudestein¹⁰ door de timmerman Frans Mersen. Vingboons ontwierp voor hem in 1639 een huis aan het Singel in Amsterdam. Voor Huydecoper was de rest van zijn leven Vingboons op het gebied van architectuur zijn steun en toeverlaat. Na het gereedkomen van het huis in 1642 verlegde Huydecoper zijn bouwactiviteiten naar Nieuw-Maarsseveen.¹¹ In 1645 liet hij een deel van het huis Goudestein vernieuwen. Hij bezat er in de buurt landerijen, soms met een boerderij erop. Door zijn toedoen werd de grond verbeterd door het planten van bomen en het aanleggen van sloten. Zoals nog zal blijken in een volgend artikel; hebben de sloten in de buurt van het huis Diependaal een bijzondere

Afb.4. Kalkoven getekend door Abraham Rutgers de oude (1632-1699). Hij woonde een aantal jaren in het huis Hoge Vecht links van Geesberge. Het is niet zeker dat de tekening een juiste afbeelding is van de kalkoven aan de Diependaalsedijk. Museum Mr. Simon van Gijn, Nieuwe Haven Dordrecht.

betekenis gehad. Na de grondverbetering liet hij er soms huizen op bouwen om te verkopen, in andere gevallen verkocht hij de kavels voor de ontwikkeling van buitenplaatsen. De handel in landerijen en huizen in de omgeving van het huis Diependaal betrof onder meer:

- 1646 verkoop Endelhof aan d'Horta, voor David van den Bogert alias Del Souto,
- 1647 verkoop Cruydenborg aan Gideon Cruydenier,
- 1647 bouw Mariënhof.¹²
- 1652 aankoop Zwanenhof, en verkoop Zwanenburg aan Juliaan Lanson,¹²
- 1653 aankoop Petershagen, Middelcoop, Vierhoven,
- 1655 verkoop Annenhof¹² en Petershagen. Annenhof heette tot 1655 Jacoba's Hof. Na de overdracht aan Pieter Brughman en Anna Schaepmans volgde de naamswijziging.
- 1662 verkoop Middelcoop aan Pieter Capoen,

Mogelijk ging het Huydecoper bij deze koop,

verkoop- en bouwactiviteiten niet alleen om het geld. Zijn belangstelling voor architectuur en zijn streven naar aanzien hebben waarschijnlijk geleid tot de passie een groot deel van zijn heerlijkheid Nieuw-Maarsseveen om te vormen tot één keten van buitenhuizen, tuinen en boomgaarden. Zeker de verfraaiing van de omgeving van Goudestein vond hij belangrijk. In enkele gevallen stelde hij bij de verkoop van een stuk land zelfs de eis dat er een huis opgebouwd moest worden bijvoorbeeld bij Endelhof in 1646 en Middelkoop in 1653¹³. Tot genoegen van Huydecoper dichtte één van de leden van de culturele kring, de Amsterdammer Jan Vos, in 1657 in zijn hulde

'Aan de heerlijkheid van de Heer Joan Huydecoper:

*O Maarsseveen! prieel der Gooden
Hoe zingt mijn per aan 't IJ uw lof?
Uw hoven, vijvers, beemden, slooten
En wegen dienen haar tot stof....."*

Afb.5. De omgeving van het Huys op Diependael in 1660.

De Klokjeslaan (Goudesteynse Laan) liep toen nog door tot de Vecht naar het punt waar de Timmermanslaan begint (op het kaartje rechtsonder). In de huidige situatie is te zien dat het eerste stuk van de Timmermanslaan, tot de bocht naar rechts, een deel is van de oorspronkelijke Goudesteynse Laan.

Het huis Diependaal

In die jaren moet Huydecoper in het bezit zijn geweest van het huis Diependaal, met het bijbehorende land. Op de bekende kaart uit 1629 getekend door Baltasar Floris van Berckenrode is het huis nog niet aangegeven. Die situatie is in overeenstemming met een opmerking van Wallie Smits in Jaargang 9, blz. 81. Hij schreef dat Huydecopers zuster 'Joffer Rotgans'¹⁴ rond 1630 het gebied tussen Mariënhof en de Driehoekslaen liet afgraven. Van de klei werden in haar steenoven bij Cromwijck stenen gebakken. Het huis Diependaal staat wel op de kaart van 1660. Te zien is dat het land achter het huis nog niet als tuin of park in cultuur was gebracht, in tegenstelling tot alle andere kavels in dat gebied (afb.5). Het lijkt er dus op dat bij het huis Diependaal toen nog geen buitenplaats ontwikkeld was. Welke duidelijkheid verschaft een verkoopakte uit die tijd? Op 3 april 1661 verschenen voor schout Jacob Bogert en schepen Herman Joostensz. 'in den gerechte des wel Ed. gestr. heere

Joan Huijdecoper, ridder, heere deses gerechte van Maersseveen, Neerdijk etc. ende outborem.(oud-burgemeester) der stadt Amsterdam ende zijn Ed. transporteerde, cedeerde droeg op ende gaft over mits desz. aen en ten behoeve van de heere Capiteijn Gerard Tack, zijn huisvr. en haare erfgenamen, seeckere hofstede gelegen op Diependael onder de voorsc. (voorschreven, eerder genoemde) gerechte met het weiland daer achteraan groot in 't geheel omtrent twee mergen, doch soo groot ende cleijn 't selve aldaar gelegen is, streckende van Diependaelsedijk tot aende hofstede van Sr. Smient (Petershagen) toe, daer den heere schepen Jan Jacob Hinlopen (Mariënhof) zijtwaerts ende Noorderlaan (Kortelaan) noortwts. naest gelant ende gelegen zijn.' Duidelijk is dat het huis en het weiland erachter ook in 1661 nog geen buitenplaats vormden. Het weiland was ruim anderhalve morgen groot, dat is ongeveer 1 hectare. Vanaf de Diependaalsedijk strekte het zich uit tot het huidige adres Kortelaan 22. De breedte bedroeg ongeveer de helft

van de afstand tussen de Klokjeslaan en de Kortelaan.¹⁶ Hoewel er in de verkoopakte niets over is vastgelegd is het niet ondenkbaar dat Huydecoper aangedrongen heeft op de ontwikkeling van een buitenplaats. Dat lijkt althans in overeenstemming met zijn plan voor de inrichting van dat gebied. Bovendien kwam deze oplossing tegemoet aan een ander belang van Huydecoper. In die tijd bereikte de laan van zijn huis Goudestein de Diependaalsedijk precies tegenover het huis Diependaal (afb.5). Een buitenplaats daar gaf meer aanzien aan de oprijlaan van Goudestein. In eerste instantie is gekozen voor het bouwen van een groot huis dichtbij de Diependaalsedijk. Bij de latere ontwikkeling van de buitenplaats is er waarschijnlijk achter het huis een boerderij in bedrijf genomen of gebleven, een pacht-boerderij. Zo'n oplossing was in de 17e eeuw niet ongebruikelijk. Het nieuwe, brede buitenhuis Goudestein 'verborg' in 1628 de boerderij erachter. Over een boerderij op het terrein van de buitenplaats Diependaal na 1661 zijn echter weinig gegevens gevonden. Dick Dekker schreef in jaargang 13, bladzijde 8, 9 en 10 over de boeren van Nieuw-Maarsseveen in 1748. Het blijkt dat er vijf waren. Hij noemde de volgende boerderijen: Meerhofstede, Overtoom, Klein-Gansenhoef en Het Zwarte Varken (tapper en boer). Bij de vijfde vertegenwoordiger van de boerenstand kon hij geen boerderij noemen. De boer was Jacob van der Wille, *'daghuurder en boer, gebruikt zes morgen land in huur, heeft een vrouw en een meisje van elf à twaalf jaren van de armen besteed.'* Wellicht is Jacob huurboer op de buitenplaats Diependaal geweest. In verkoopadvertenties van de buitenplaats in 1763 werd in de opsomming van de onderdelen behalve het huis en de tuin nog genoemd dertien morgen land, een boerderij, zestien koebeesten en acht paarden. Ruim zestig jaar later werd in een verkoopadvertentie in de 'Utrechtsche Courant' de buitenplaats Diependaal voor het laatst te koop aangeboden. Bij de opsomming van de onderdelen werden onder meer genoemd een stalling voor tien paarden, een koestal en schuren. Het lijkt er op dat het boerenbedrijf er van het begin is geweest. Het is niet waarschijnlijk dat het pas na honderd jaar aan de buitenplaats is toegevoegd.

In een artikel in het volgende periodiek zal blijken dat het huis Diependaal o.a.bewoond is geweest door of in het bezit is geweest van enkele belangrijke personen. Dat is niet zo verwonderlijk want het was een groot en aanzienlijk huis. De volledige tekst van de hier vóór al genoemde advertentie in de Utrechtsche Courant maakt dat duidelijk.

*'Verkoping op donderdag den 29. April 1824, des voormiddags ten 11 uren, in het logement **den Vergulden Wagen**¹⁶, te Maarsseveen, van de volgende vaste goederen, gelegen als: Onder Maarsseveen. Het welgesitueerd Buitengoed, genaamd **Diependaal**, gelegen aan de Zandrijweg, bestaande in eenne royale Heeren Huyzinge, voorzien van zestien zoo Boven- als Beneden- Kamers, Keuken, Kelder, zolder en andere vereischten, ruim Koetshuis, Stalling voor tien paarden, een Tuinhuis en zeven Daggelders Woningen, Koestal, Schuren en Schuithuis; Perzikken- en Druivenkasten, Broeibakken en Kribben'; Moestuin met exquise Vruchtbomen; Boomgaarden en eenen goeden aanleg voor Wandeling, door opgaande Boomen en Hakhout.....'*

De Zandrijweg was geen bestaande naam in Nieuw-Maarsseveen. Deze benaming in de advertentie moet begrepen worden als een aanbeveling. Het huis was goed bereikbaar. Het was niet zomaar een weggetje, het was een rijweg. Bovendien was het een zandrijweg en dat betekende een redelijke garantie voor het kunnen berijden ervan in het najaar en in de winter. Het huis stond aan de Diependaalsedijk en dat was in die tijd een zandrijweg.

Wordt vervolgd.

Hans van Bommel en Arie de Zwart

We danken Jan Witte voor het beschikbaar stellen van zijn gegevens over Diependaal evenals Cees Bloemendaal en Henny van Elk voor enkele aanvullingen.

Noten:

1. Huys op Diependael is de oorspronkelijke naam op een kaartje van 1660. Later is deze veranderd in het huis Diependaal. Deze benaming wordt in de tekst meestal gebruikt.
2. Toen werd de Amsterdamse Straatweg in gebruik genomen.
3. In 1550 ontvangt Dirck Jansz. vijf hond land Op den Diependael in eeuwige erfpacht. (periodiek HKM jaarg.11, blz.58). 1 roede is 13,80 m², 1 hond is 100 roeden of 1380 m², 1 morgen is 6 hond of 8280m² of 0,828 ha, 1 hoeve is in 't algemeen 9 morgen of ongeveer 7,5ha.
4. Diep als naam voor een waterweg komt nog voor in bijvoorbeeld Hollands Diep, Damsterdiep en in de drie noordelijke provincies in nog wel tien gevallen.
5. Overtoom: dubbel hellend vlak, (planken vloer) op een dam of kade tussen twee wateren, waarover kleine vaartuigen gehaald worden door middel van een windas en rollen die men onder het schip legt. (Van Dale, groot woordenboek der Nederlandse taal.)
6. De Huydecopers kochten langs de Vecht stukken land voor de klei, vanwege de levering van stenen voor de snelle uitbreiding van Amsterdam in de Gouden Eeuw. Na het afgraven van de kleilaag was de grond minder waard. Door er buitenhuizen op te bouwen of stukken land voor dat doel te verkopen werd er toch nog aan verdiend.
7. Periodiek HKM jaarg.16, blz.71.
8. Periodiek HKM jaarg.11, blz.38.
9. Waarschijnlijk zijn er geen wegen in Maarssen die zoveel verschillende namen hebben gehad als de Klokjeslaan en de Zogweteringlaan. In een van de volgende periodieken hopen we ook daar aandacht aan te besteden.
10. Dit huis heeft bestaan tot 1754.
11. Philip Vingboons en Joan Huydecoper van Maarsseveen, projectontwikkelaars aan de Vecht, K.A. Ottenheym in Maandblad Oud-Utrecht nr.11/12, 1991.
12. Familiegeld (1721-1724) en het Oudschildgeld (1724) in het gerecht Oud-Maarsseveen en Neerdijk en Nieuw-Maarsseveen, R.M.C. van Maanen, 1992.
13. Ook zorgde Huydecoper ervoor dat in de verkoopakten werd vermeld dat de wegen bij de te verkopen huizen of bouwkvavels van hem bleven.
14. Geertruyt Huydecoper (1585-1668) was gehuwd met Jacob Lucasz. Rotgans. Elisabeth Rotgans (1608-1680) de bouwvrouw van Cromwijck na 1672, was hun dochter.
15. Het is niet duidelijk of het precies de helft was. De kaarten van 1629, 1660, 1691, 1812 verschillen onderling enigszins ten aanzien van de deze afmeting.
16. Herberg op de hoek van de Kaatsbaan en de Diependaalsedijk, waar nu de winkel van De Graaff is.
17. In dit geval waarschijnlijk losse voerbakken, die op schragen geplaatst waren.

Van de redactie

1. Het overnemen van artikelen zonder toestemming van de redactie is verboden.
 2. De inhoud van de artikelen is voor de verantwoording van de auteur.
 3. U kunt kopij voor het volgende nummer inleveren vóór 15 juni 2004.
-

JAARVERSLAG VAN DE HISTORISCHE KRING MAARSSSEN OVER 2003

Het afgelopen jaar gaf een verdere groei van het aantal leden van onze Kring te zien. Terwijl er 931 leden geregistreerd stonden eind 2002, was dit aantal eind 2003 opgelopen tot 961.

De volgende activiteiten vonden plaats in de loop van het jaar.

Dinsdag 14 en Donderdag 16 januari 2003: lezing

Traditiegetrouw verzorgde de heer Cees Bloemendaal de januari-lezing voor de Kring, net als vorig jaar over twee avonden verdeeld, in Zorgcentrum Merenhoef. Ditmaal werd aan de hand van een serie dia's een wandeling gemaakt lang de Herengracht en omgeving. Door zijn vlotte manier van vertellen, was hij ook nu weer in staat het publiek dat in groten getale was gekomen, een avond lang te boeien. Aan het einde van de eerste avond is Cees benoemd tot lid van verdienste. In deze benoeming komt tot uitdrukking dat zijn lezingen in hoge mate bijdragen aan het bewustworden van de inwoners van Maarssen van het culturele erfgoed in onze gemeente. Dochter Esther, als altijd aanwezig om te assisteren bij de projectie, kreeg een boeket aangeboden. De pers was aanwezig om een en ander vast te leggen op de gevoelige plaat.

Donderdag 27 februari 2003, de jaarlijkse algemene ledenvergadering.

Omdat de redactie er in slaagt telkens weer een dikker periodiek samen te stellen wordt aan de leden het voorstel gedaan de contributie met één euro te verhogen tot € 12,00. Dit voorstel wordt unaniem aangenomen.

Na de pauze nam de heer Arie Manten uit Breukelen ons mee terug in de tijd. Een lezing over de kerstening van de Vechtstreek tussen 800 en 1200 informeerde ons over diverse wetenswaardigheden, zoals de godentempel die zich bij de nederzetting Breukelen bevond, de Friezen die er woonden en het eerste kersteningswerk in deze streek, o.a. door de zendeling Willibrord.

Dinsdag 25 maart 2003: lezing

Deze avond was de heer Chris Will onze gast. Zijn onderwerp was de Hollandse waterlinie. Ondanks het feit dat het fort Maarsseveen en de betekenis van de linie voor Maarssen nauwelijks belicht werden, was het een interessante lezing.

Zaterdag 19 april 2003: boekenmarkt in Bisonspoor

Voor de tweede keer organiseerde de Kring een boekenmarkt, ditmaal in winkelcentrum Bisonspoor in Maarssenbroek. Er werden boeken en prenten uit eigen bibliotheek verkocht en tevens was er gelegenheid een tafel te huren. De heer H. van Rhooen, taxateur heeft aardig wat vragen gehad. Ook waren een strips- en muntentaxateur aanwezig om hun diensten aan te bieden.

Zaterdag 24 mei 2003: De jaarlijkse excursie

Kasteel Nijenhuis in Heino was onze bestemming. We kregen daar in kleinere groepen een rondleiding. 's Middags werd er op eigen gelegenheid geluncht in Deventer. Hierna maakten we een stadswandeling door het Bergkwartier onder leiding van een gids van Het Gilde.

Zaterdag 2 juni 2003: Jaarmarkt

Traditiegetrouw had de Kring ook een kraam op de jaarmarkt die de eerste zaterdag van juni werd gehouden. De kraam stond weer in de Kaatsbaan, zodat alle bezoekers van de markt er langs kwamen. Er werden aardig wat artikelen verkocht en er kon een aantal nieuwe leden ingeschreven worden. Er waren luchtfoto's van Maarssen op de kraam tentoongesteld; waarvoor veel belangstelling was. Ook was er een collage van foto's die een goed beeld gaven van de jaarlijkse excursie van 24 mei 2003 en een prijsvraag waaraan een kleine zestig man deelnamen.

Zaterdag 13 september 2003; Open Monumentendag

Het thema was dit jaar De Boerderij. Het was prachtig weer en de dag was aangegrepen om ook aller-

lei andere cultuuruitingen te kunnen laten plaatsvinden tot in de late uurtjes. Het positieve gevolg daarvan was een groot aantal bezoekers, met name op Slot Zuylen. Onze kraam bij het slot trok honderden belangstellenden. Wij leverden vrijwilligers voor diverse activiteiten.

Dinsdag 30 september 2003; lezing

De kring was trots een lezing van de oud-hoogleraar Utrechtstudies Prof. Dr. P.D. 't Hart aan te kunnen bieden op deze avond. Onderwerp was 'Wie 't kleine niet eert....', over het leven van alledag van boeren, burgers en buitenlui in de afgelopen twee eeuwen. De heer 't Hart had geen dia's ter illustratie, maar slaagde er, ook zonder dat, in een boeiend verhaal te houden.

Donderdag 27 november 2003; lezing

Onze plaatsgenoot, de heer B. van der Wal, was uitgenodigd een lezing te verzorgen over het jodendom in Maarssen. Aan de hand van de kernwoorden 'buitenplaatsen' en 'christendom' kwam de geschiedenis van de komst van de joden naar Maarssen aan de orde, eerst de Portugese en daarna de Hoog-Duitse joden. De heer Van der Wal is een boeiend verteller en de getoonde dia's bij zijn verhaal maakten het tot een geslaagde avond.

Algemeen

De Historische Kring Maarssen is betrokken bij diverse activiteiten.

Het samenwerkingsverband met het Museum Maarssen is geïntensiveerd. Er is een halfjaarlijks overleg en een bestuurslid van ons maakt deel uit van het bestuur van het museum. Met zusterverenigingen in de omgeving hebben wij doorgaans ruillidmaatschappen. Verder zijn er veel informele contacten.

Binnen de kring zijn de volgende werkgroepen actief: **Periodiek, Archeologie, Archief en Bibliotheek en Informatiepanelen**. Met veel enthousiasme hebben ze gewerkt en daarbij goed werk afgeleverd.

De werkgroep **Periodiek** heeft dit jaar weer vier periodieken uitgegeven.

De werkgroep **Archeologie** heeft zich bezig gehouden met het onderzoeken van een waterput in Tienhoven. Ook kwam deze werkgroep in het bezit van een aantal schelpen, die zijn opgediept tijdens werkzaamheden aan de Termeerbrug. Deze schelpen werden vrijwel zeker gebruikt in een schelpengrot in de tuinen van Huize ter Meer.

De werkgroep **Archief en Bibliotheek** is weer volop aan de slag. Het te raadplegen archief werd verder uitgebreid en de bibliotheek is opgeschoond.

De werkgroep **Informatiepanelen** is er in geslaagd het jaar 2003 op een zevental locaties een bord te plaatsen.

Voor het behoud van het cultureel erfgoed in Maarssen zal het bestuur zich blijven inzetten, zowel door het bevorderen van de belangstelling ervoor en de kennis ervan, als door het feitelijk instandhouden van de Maarssense monumenten en de leefomgeving waarin ze staan. De steun van een groot aantal leden - wij zijn de grootste vereniging van Maarssen - is daarbij een grote stimulans.

Namens het bestuur van de Historische Kring Maarssen,

Ria Tijhuis, secretaris

De Langegracht te Maarssen

deel 18

Afb. 1. Langegracht nummer 37 rechts en 38 links in 1966.

Dit keer gaat mijn verhaal over het pand nummer 37 en 38. Zoals de huizen in 1966 op de foto zijn gezet zult u ze nu niet meer aantreffen. Het is de situatie van voor de restauratie in 1969/1970. Tijdens de restauratie werden de twee woningen verbouwd tot één en werd de ingang van nummer 37 gehandhaafd, dus nummer 38 verviel.

Het huis dat uit eind 1700 stamt heeft een klokgevel met zandstenen aanzetvoluten en een bijzondere afsluiting van de gevel. De afsluiting wordt gevormd door een halfronde steen met een bladmotief waar middenin een wapenstein is opgenomen, waarop een hand staat afgebeeld. Beide woningen voldeden eind jaren zestig van de vorige eeuw niet meer aan de eisen van de tijd en er werd tot een volledige restauratie/modernisering besloten. De kosten werden geraamd op f. 52.000, dit werd later herzien en begroot op bijna f. 75.000. Ook dit bedrag werd ruim overtroffen, want de uiteindelijke kosten bedroegen ruim f. 95.000.

Op nummer 37, het rechter huis, hebben in de loop der jaren vele ambachtslieden gewoond. De eerste die in het gemeenteregister staat ingeschreven is in 1849 de weduwe van Jacob Nagel, een breister. Zij wordt in 1861 opgevolgd door Herdrik Rietveld, een horlogemaker. Dan volgen diverse timmerlieden met de bekende Maarssense namen als Johannes de Heul, Gideon Boot en Johannes Walderveen. Na hun dood bleef hun weduwe veelal in het huis wonen. In 1916 kwam Adrianus Cornelisse, een kopergieter er wonen. Hij maakte al gauw plaats voor Jan van Ginkel, een fabrieksarbeider. Tot eind 1965 verbleven hier diverse huurders met wederom bekende namen als Van Rooijen, Klaren-

Afb. 2. Langegracht 37 en 38 vlak voor de verbouwing.

beek, Van Zuidam en als laatste weer een Jacobus van Rooijen. We zien dan tot eind 1969 een rijtje Griekse namen en hierna begint de grote restauratie. Pas in mei 1973 koopt Anthonius Bouwman het huis. Daarmee wordt hij de eerste bewoner van het vernieuwde, grote pand.

Evenals op nummer 37 woonden ook op nummer 38 vroeger ambachtslieden. Te beginnen in 1861 met Otto Walstein, de metselaar. Ook hier treffen we weer veel bekende namen aan zoals de timmerman De Meij, schoenmaker Johannes Buddingh, Cornelis van Tricht, winkelier en bloe-

mist. De laatste bewoners waren van 1914 tot 1932 de sigarenmaker Jan de Jager en Pieter Smits. Jan verhuisde in 1932 naar nummer 40 en Smits volgde in 1940 eveneens naar nummer 40. Jan de Jager was de vader van de voor vele Maarssenaars nog bekende accountant Cees de Jager. De laatste bewoner was Gerrit van Walderveen.

C.W.P. Bloemendaal

Alle afbeeldingen zijn eigendom van de auteur.

De laatste rustplaats van Bernardus Swagerman

Maart 1994 nam de Koninklijke Luchtmacht haar eerste Lockheed C-130H-30 Hercules transportvliegtuig officieel in gebruik. Het toestel werd bij die gelegenheid vernoemd naar Bernardus Swagerman (14 januari 1917-13 mei 1940), een reserve-tweede luitenant-waarnemer van het Wapen der Militaire Luchtvaart, die na een helaas mislukte bombardementsvlucht naar de Moerdijkbruggen op 13 mei 1940 bij Ridderkerk sneuvelde. Ook in de hieraan voorafgaande oorlogsdagen had Ben Swagerman (zie afbeelding 1) zich al zeer moedig gedragen op grond waarvan hij bij Koninklijk Besluit van 9 mei 1946, nummer 6, postuum werd ingeschreven in het register van Ridders van de 4e klasse van de Militaire Willems-Orde. In de Volkskrant (mei 1994) schreef Hans Molenaar, die het betreffende historisch archiefonderzoek door drs. Rolf de Winter van de Sectie Luchtmachthistorie over dit onderwerp raadpleegde, het volgende: "Swagerman [een Amsterdamse jongen van 23 jaar met een vlotte babbel en een voorliefde voor open auto's] is in de meidagen van 1940 als reserve-tweede-luitenant commandant van een van de toestellen van de Bombardeervliegtuig Afdeling (Bomva) van het Eerste Luchtvaartregiment op Schiphol. De imposante naamgeving ten spijt beschikt Nederland bij de [Duitse] inval over slechts negen gevechtssklare bommenwerpers. Het zijn logge, kwetsbare toestellen, alle Fokker T-5's. Op de vroege ochtend van 10 mei voert Swagerman met zijn vierkoppige bemanning zijn eerste oorlogsvlucht uit. De opdracht is 'de vijand onverwijd aan te vallen en hem zoveel mogelijk afbreuk te doen'. Bij De Kaag wordt met het kanon in de neus van de Fokker inderdaad een Duits toestel neergehaald en een ander beschadigd. De tweede vlucht, nauwelijks een uur later, loopt minder goed af. Het lukt wel om Duitse transporttoestellen te bombarderen die op het vliegveld Ockenburg bij Den Haag zijn geland (vier Junkers Ju52 worden geraakt), maar op de terugweg wordt de Fokker onderschept. Swagerman slaagt erin boven zee uit het brandende toestel te springen, zwemt [na zich een halve kilometer uit de kust van parachute en vliegerkleding te hebben ontdaan] naar het strand en meldt zich 's avonds weer op Schiphol. Daar doet hij 'met zijn

*Afbeelding 1. Portret van Ben Swagerman (1917-1940), Ridder MWO der 4e Klasse. Met dank aan het Militair Luchtvaart Museum Soesterberg dat deze foto beschikbaar stelde. De foto is afkomstig uit het boek *Ridders der Militaire Willems-Orde bij de Koninklijke Luchtmacht*. Uitgave Luchtmachtstaf, 's-Gravenhage, 1 augustus 1965.*

eigen vlotte verhaaltrant' verslag aan de commandant. Op 11 mei zijn er van de negen bommenwerpers nog maar twee over. Swagermans toestel voert samen met de andere T-5 een mislukte bombardement uit op de Willemsbrug in Rotterdam. Hij wordt weer onderschept door Duitse jagers, maar weet in de bewolking te ontsnappen. Op de vierde oorlogsdag, 13 mei, resteert nog één T-5. Het toestel moet de Moerdijkbrug met mijnbommen gaan bombarderen om een via Noord Brabant opgerukte colonne Duitse tanks de doortocht naar het hart van de 'vesting Holland' te belemmeren. Het is een wanhoops-

Afbeelding 2. Het huidige graf van Ben Swagerman op het Militair ereveld Grebbeberg te Rhenen, voorjaar 2003. Foto J.H. Sagel

aanval, met een kleine kans voor de bemanning om te overleven. Swagerman hoeft niet te vliegen, maar biedt aan een getrouwde collega als commandant-bommenrichter te vervangen. Deze weigert eerst, maar accepteert het aanbod op advies van de afdelingscommandant; 'Laat Swagerman maar gaan, die heeft geluk'. Later schrijft hij ontroerd, 'hij staat nog voor me, die prachtkerel. Hij zei dat geen vrouw om hem treurde'. Even na vijf uur 's ochtends stijgt het toestel op, begeleid door twee Fokker G-1 jachtvliegtuigen. De aanval mislukt: de eerste bom mist de brug met vijftig meter, de tweede komt vlak naast een pijler terecht maar ontploft niet. Laag boven de grond proberen de Fokkers te ontkomen, maar bij Dordrecht krijgen negen Messerschmitt-jagers de formatie in het vizier. De overmacht is veel te groot. Bij Ridderkerk stort de laatste Nederlandse bommenwerper, doorzeefd met kogels, neer in de grienen langs de Noord. De hele bemanning komt om."

In eerste instantie werd de bemanning in Ridderkerk begraven, maar al na een paar jaar werd het stoffelijk overschot van Ben Swagerman op verzoek van zijn familie en met goedkeuring van de Oorlogsgravenstichting herbegraven op de begraafplaats van Oud-Zuilen (Gemeente Maarssen). Zijn ouders, vermoedelijk in Utrecht woonachtig, wilden hun zoon graag dicht bij huis hebben en zorgden voor een eenvoudig maar indrukwekkend grafmonument, dat voorzien werd van de teksten: Hier rust onze lieve zoon en broeder BEN SWAGERMAN Jr, Res. 2e Luitenant Waarnemer Militaire Luchtvaart. Geb. 14 jan 1917 – Overl. 13 mei 1940 en HIJ VOND DEN HELDENDOOD IN EEN LUCHTGEVECHT BOVEN RIDDERKERK EN OFFERDE DAARMEDE ZIJN JONG LEVEN IN DIENST EN VOOR DE EER VAN HET VADERLAND. Het bovenvermelde artikel in de Volkskrant eindigde met de zin "Ben Swagerman is in Maarssen begraven", dat blijkt echter niet meer het geval te zijn. Met toestemming van de nabestaanden heeft de Oorlogsgravenstichting in juni 1992 het graf in Oud-Zuilen geruimd en vervolgens heeft men de stoffelijke resten overgebracht naar het Militair Ereveld Grebbeberg te Rhenen. Daar bevindt zich nu, zie afbeelding 2, op rij 13, nummer 31, de laatste rustplaats van Bernardus Swagerman.

Als geïnteresseerden in de Maarsse en vaderlandse geschiedenis kunnen we het betreuren dat graf en monument in 1992 uit de gemeente Maarssen zijn verdwenen. Dergelijke tastbare herinneringen aan de Tweede Wereldoorlog zijn er immers in Maarssen niet al te veel. Daar staat tegenover dat het voor de nabestaanden een rustgevende gedachte zal zijn dat het graf van Ben Swagerman op het Militair ereveld Grebbeberg altijd goed verzorgd zal worden en dat zij, maar ook wij, belangstellende inwoners van de gemeente Maarssen, het daar kunnen bezoeken. Moge Ben Swagerman rusten in vrede!

Nawoord

In een publicatie in het blad "Onze Luchtmacht" (augustus/september 1994) worden de gebeurtenissen op Schiphol voorafgaande aan de laatste vlucht van Ben Swagerman op 13 mei 1940 iets anders beschreven. Volgens deze versie boden zowel Swagerman als Peter H. Wildschut hun aangewezen, gehuwde collega aan de vlucht met de bommenwerper over te willen nemen. Daarop was het niet de commandant van

de Bomva, kapitein-vlieger J.G. Sissingh, die bepaalde wie van de twee kandidaten in aanmerking kwam voor de, zoals later bleek, noodlottige vlucht. Swagerman en Wildschut lieten na onderling overleg het lot beslissen wie van hen zou optreden als commandant-waarnemer van de laatste bommenwerper. Dat lot wees uit dat Swagerman zou gaan

In de nabijheid van de Moerdijkbruggen, op de zogeheten Zuidpunt niet ver van het Hollands Diep, werd met financiële steun van o.a. de ge-

meente Dordrecht en de Koninklijke Luchtmacht op 13 mei 1995 ter nagedachtenis van Ben Swagerman en de zijnen een monument onthuld. Het is goed ons te realiseren dat Ben Swagerman en veel andere Nederlandse militairen in mei 1940 sneuvelden om 5 jaar Duitse overheersing, die veel ellende met zich bracht, te willen voorkomen.

J.H. Sagel

Waar lag de Mercuriushoeve?

Deze oude Paaskaart kreeg ik van mevrouw C. Snel-Meere, een goede bekende van mij.

Deze mevrouw is nog een nazaat van de Meere die het orgel in de Hervormde Kerk heeft gebouwd.

De kaart is als volgt geadresseerd: **Mej. G. Vendrig, p/a Den Heer G. Vendrig, Mercuriushoeve, Maarssen** en werd verzonden op 10 april 1909.

Van de Mercuriushoeve had ik nog nooit gehoord, dus ging ik op onderzoek uit.

In het archief van de gemeente Maarssen vond ik dat Mej. G. Vendrig het meisje Gijsberta Cornelia Vendrig moet zijn geweest. Zij was negen jaar oud toen deze kaart bij haar vader Gerardus in de bus viel. De Mercuriushoeve bleek te liggen aan de Straatweg 195 en was een boerderij. Nummer 196 was het stoomgemaal 'De Maten' aan de huidige Oostkanaaldijk te Breukelen. De familie verhuisde op 9 mei 1917 naar Nigtevegt.

Van mevrouw B. Meiers-Floor hoorde ik dat deze hoeve aan de Oostkanaaldijk lag naast de haven van Broekhoven.

Na de familie Vendrig kwam Arie Kool daar wonen, die in 1932 naar Schiebroek vertrok.

Zij werden opgevolgd door de familie De Raadt eerst vader dan zoon het geen mij wel bekend was en zo is de puzzel opgelost.

Als u dit blad leest is de Pasen al weer voorbij, ik wilde u echter het mooie plaatje niet onthouden.

C.W.P. Bloemendaal

Tienhoven heeft nieuwe hoofdweg Looydijk heet nu Laan van Niftarlake

De bovenstaande tekst was de kop van een artikel in het Utrechts Dagblad van zaterdag 17 september 1938. Er waren in de twintiger en dertiger jaren toenemende problemen met de dorpsweg in Tienhoven. Problemen met de weg zijn er anno 2004 opnieuw. De recente plannen voor het aanpassen van de weg maakten ons nieuwsgierig naar de aanpak van de problemen in de dertiger jaren.

Afb. 1. De commissaris van de koningin is juist begonnen met de openingshandeling. Achter de commissaris staat meester Tillema, hoofd van de gereformeerde school. Schuin rechts achter de burgemeester met hoed in de hand raadslid A. de Bruin. Rechts voor het vaandel van Soli Deo Gloria staat W. Dijkstra, hoofd van de christelijke school in Oud-Maarsseveen. Met het hoofd bij de schuine afsluitboom raadslid Geurts, rechts van hem wethouder M. van 't Wout. Achter hem is nog iets zichtbaar van de met groen versierde verhoging waarop de burgemeester stond toen hij zijn toespraak hield. Met petje bij de witte paal staat Arie Bouwmeester. Rechts is het huis waar de heer Theo Schouten en zijn vrouw wonen.

De Looydijk.¹

De weg door Oud-Maarsseveen en Tienhoven heette tot half september 1938 in zijn geheel de Looydijk. Het nu volgende heeft betrekking op

het Tienhovense deel daarvan. Komend vanuit Oud-Maarsseveen begon dat gedeelte ongeveer vijftien meter voorbij de Middenweg. Daar was de grens tussen beide dorpen. En niet precies bij

Afb.2. De wandeling is zojuist begonnen. Het officiële gedeelte van het gezelschap is bij de eerste ere-boog. Op beide bogen stond een toepasselijk rijmpje:

*Dank zij 't Provinciaal Beleid,
Is 't dorp nu van stof bevrijd,
't Werkfonds hielp er verder mee,
De dijk werd laan. Hoera, Hoezee!*

*Dank zij vrijwillig grondafstand,
Werd weg verbreed met brug, beplant,
Beklinkerd met band ter zij,
En werklozenhulp er bij.*

de Middenweg, zoals de huidige naamsaanduiding suggereert.

De smalle grindweg, met één houten brug en twee smalle bruggen van beton, was niet meer geschikt voor het toenemende, gemotoriseerde vrachtvervoer. Bovendien klaagden de bewoners in de zomer over het stof en in het najaar en in de winter was de weg vaak een modderpad. 'Wij herinneren ons allen nog wel, hoe sommige ingezetenen 's zomers dagelijks de weg in het zweet huns aanschijns nat hoosden met water uit de sloot, (met tuinslang was door de Waterleiding niet toegestaan)'.²

Zoals nog duidelijk zal worden verlopen er heel wat jaren voor de aanpassing van de weg tot stand kwam. In gemeenteraadsverslagen uit die jaren werd herhaaldelijk geschreven over plan-

nen tot verbetering. De hoofdzaken daarvan volgen hierna. De worsteling van het gemeentebestuur met de problematiek komt er in naar voren. In de notulen van de Tienhovense raadsvergadering van 9 februari 1926 komen enkele verbeteringen aan de orde.³ Ter hoogte van het huis van de weduwe Jac. Kroon blijkt er in 1925 een betonnen brug te zijn gebouwd. Dit is de middelste van de drie bruggen in de weg in Tienhoven. Bij de rondvraag van die raadsvergadering 'wijst de heer C. Verhoef W.zn. op de noodzakelijkheid van herstel van den Looydijk (opscheppen met bazalt), waarop de voorzitter antwoordt dat bereids daartoe opdracht is verleend'. Maar de problemen zijn daarmee nog lang niet opgelost. In de raadsvergadering van 28 augustus 1931 kwam een schrijven aan de orde van het bestuur

'van den Bond van bedrijfsautohouders in Nederland'. Daarin werd verzocht *'maatregelen te willen nemen tot het doen verbeteren van den Looydijk in Tienhoven'*. De burgemeester deelde mee dat de gemeenteraad zich reeds had gewend tot de Provinciale Staten met het verzoek bedoelde weg te plaatsen op het provinciaal wegenplan. In Tienhoven waren in 1931 zes mannen werkloos. In verband hiermee vroegen Burgemeester en Wethouders een krediet van de werkverschaffing om de werklozen *'arbeid te doen verrichten terzake van de verbreding van den Looydijk'*. Het is de eerste keer dat er over een meer structurele aanpak werd gesproken. De bereidheid van de gemeenteraadsleden om bij te dragen aan een goede oplossing was groot. De heer G. van Vliet wilde een gedeelte van een sloot afstaan voor de verbreding van de weg. Wethouder C. Verhoef W.zn. wilde hetzelfde doen. De voorzitter deelde mee *'met het oog op de veiligheid van het verkeer is het allereerst gewenscht om de Looydijk op de hoek van de Nieuweweg tot de boerderij van G. van Vliet te verbreden'*. Van Vliet woonde bij de derde brug gerekend vanaf Oud-Maarsseveen. Aan de overkant van de weg woonde wethouder Michiel van 't Wout. Of dit deelplan toen is uitgevoerd wordt uit de raadsverslagen niet duidelijk. Ongetwijfeld is er in de jaren daarna veel over de verbetering van de weg gesproken, maar tot uitvoering van plannen lijkt dit niet geleid te hebben.

Pas vierenhalf jaar later op 18 juni 1936 komt de wegverbetering weer op de agenda. Uit een ontvangen brief van Gedeputeerde Staten blijkt dat de gemeente *'voor dekking van de kosten voor het teren van het wegdek'* een geldlening mag aangaan van f. 1900,- met een looptijd van drie jaar. *'Ter bestrijding van de stofplaag in de zomer is het zeer gewenscht tot verbetering van het wegdek.....over te gaan'*. Op 29 augustus 1936 werd weer gesproken over verbreden van de weg. Besloten werd het teren te gunnen aan M.G. Berenbos en Groenenberg te Amersfoort. Aan B en W werd overgelaten dit verder af te wikkelen. Het zal blijken dat dit nog niet het einde van het verhaal is.

Tien december 1936 zei de burgemeester dat op 30 oktober was besloten tot het bouwen van een nieuwe betonnen brug van 6 meter breed bij het erf van de enkele maanden eerder overleden wethouder C. Verhoef W.zn. Dit is de eerste brug na Oud-Maarsseveen. Vanaf 22 februari 1937 leek er wat schot te komen in de plannen. De

voorzitter deelde mee dat alle eigenaren de daarvoor in aanmerking komende stroken grond gratis zouden afstaan. De weg kon worden verbreed tot vijf meter. Na dit bericht volgde in de verslaggeving een stilte van acht maanden. Op 29 oktober 1937 werd gesproken over *'verbreding en bestrating'*. Tot dan toe ging het steeds over het plan de weg te teren.

Weer vier maanden later op 24 februari 1938 sprak de burgemeester er zijn teleurstelling over uit *'dat in 1937 de plannen terzake wegverbetering niet konden doorgaan, naar het zich echter laat aanzien zal vrij binnenkort met de uitvoering der werken aangaande straat-aanleg in het dorp Tienhoven kunnen worden overgegaan'*. Bij de rondvraag zei de voorzitter *'dat tegen Maandag a.s. een aanvang zal worden gemaakt met het verbreden van den Looydijk alsook in het bijzonder met het planten van nieuwe hagen (liguster) op de afscheiding der langs de weg gelegen percelen'*.

In de vergadering van 25 maart 1938 zei de voorzitter dat *'de Hoofdingenieur van den Prov. Waterstaat te Utrecht het wenselijk achtte dat de twee bestaande betonnen bruggen bij G. van Vliet (de derde brug) en bij E. Kroon (de middelste) ook op vijf meter breedte werden gebracht, alsmede dat de klinkerweg van betonnen afsluitbanden zou worden voorzien'*.⁴ De totale kosten van de werkzaamheden werden geraamd op f. 19.500,-.

In de vergadering van 9 mei 1938 bleek dat door Gedeputeerde Staten aan Tienhoven een subsidie van f. 6500,- werd toegezegd. Enkele andere punten uit het verslag van die bijeenkomst:

Besloten werd dat de breedte tussen de leuningen van de bruggen zes meter moest bedragen. De bruggen moesten geschikt zijn voor 'raddrukken' van 3500 kilogram

Het werk moest op 1 oktober 1938 gereed zijn. In totaal deden vijftientwintig eigenaren afstand van grond, ook perceelgedeelten voor de burgemeesters- en dokterswoning werden tot openbare weg bestemd. De werkzaamheden werden gegund aan de firma J. de Rooy uit Vleuten. Het Werkfonds 1934 stelde een subsidie beschikbaar van f. 9000,-. Dat was voor de Tienhovense gemeenschap een dubbel geschenk. Een aantal plaatselijke werklozen kreeg werk en door de hoeveelheid arbeidskrachten die nu ingezet kon worden, waren de werkzaamheden ruim voor de geplande datum van 1 oktober gereed. Dat was goed voor de sfeer in het dorp, want begin sep-

Afb.3. 'Op de helft van de weg stonden schoolkinderen, die zich getooid hadden met het groen en de bloemen, die rond de Tienhovensche plassen zo rijkelijk groeien'.⁷ Op de voorste rij lopen raadslid A. de Bruin, de vrouw van de commissaris, de vrouw van de burgemeester, de commissaris, de burgemeester, wethouder Van 't Wout en raadslid Geurts.

tember was het 40-jarig regeringsjubileum van koningin Wilhelmina. De werkzaamheden waren zo ver gevorderd dat de feestelijkheden betrekkelijk ongehinderd konden doorgaan.

Een opmerkelijk besluit werd genomen tijdens de vergadering van 29 augustus 1938. *'In verband met de verbetering van den Looydijk (klinkerbestrating) wordt de maximum snelheid van 20 km per uur gebracht op 35 km, terwijl tevens wordt besloten een inhaalverbod vast te stellen'.*

Laan van Niftarlake.

Het zijn drukke tijden voor Tienhoven in september 1938. Eerst het Koninginnefeest en op vrijdag 16 september het openingsfeest van de vernieuwde weg. Het dorp is op die dag opnieuw feestelijk versierd. De grote, groene erebogen, één aan het begin en één aan het einde van de weg, zullen met enige aanpassing wel dienst hebben gedaan voor beide feesten. (zie afb.2.)

In de loop van die vrijdagmiddag verzamelde zich een flinke hoeveelheid mensen bij de gemeentegrens met Oud-Maarsseveen. (zie afb.1.) De Tienhovense fanfare speelde vrolijke marsmuziek. Het enthousiasme was zo groot dat de politie ruimte moest maken voor de officiële gasten. Om half vier arriveerden de commissaris van de koningin Jhr.Mr.Dr. L.H.N. Bosch Ridder van Rosenthal en zijn echtgenote. Vele jaren was er geijverd om een betere weg tot stand te brengen. En nu was het grote moment daar, de weg zou officieel in gebruik worden genomen. Tienhoven had een echte straatweg. De spanning was voelbaar daar dichtbij de kruising met de Middenweg, toen even na half vier Burgemeester A.A. van den Hoorn het woord nam. Hij zei onder meer: *'Tienhoven is in vlaggentooi omdat thans de Heer Commissaris der Koningin - als drager van het hoogste gezag in deze provincie - de gemeente met een bezoek wil vereeren*

Afb.4. Links de witte leuning van de bruggetjes. Rechts van raadslid Geurts de pas aangeplante ligusterhaag. De weg liep zo dicht langs sommige huizen dat de deur in de voorgevel verplaatst moest worden naar de zijkant. Dat gebeurde bij de boerderij van G. van Vliet, bij de derde brug.

..... Tienhoven is in blijde stemming over de totstandkoming van een verbeterden weg Ik dank u, mijnheer Koornwinder⁶ voor de wijze waarop gij het dagelijksch toezicht over dit werk hebt uitgeoefend en voor uw interesse voor de dorpsverfraaiing; er waren tal van moeilijkheden te overwinnen; het verkrijgen van de gele steen vormde hierin wel het hoogtepunt De door den Raad aan den weg gegeven naam vindt U vermeld op het nog omsluerde bord en moge ik mijn Vrouw uitnoodigen tot onthulling daarvan over te gaan. Laan van Niftarlake zoo zal onze dorpsweg heeten'. In het raadsverslag van november 1938 staat: 'In verband met den aanleg der klinkerbestrating van den Looydijk heeft de raad in zijn op 6 september 1938 gehouden vergadering besloten de naam Looydijk te veranderen in Laan van Niftarlake'. Dit was geen openbare vergadering, zodat de naamswijziging slechts in kleine kring bekend was tot de openingsplechtigheid. De nieuwe naam was bedacht door dokter T. van 't Einde.⁶

Na de opening door de commissaris speelde het muziekcorps 'Soli Deo Gloria' 'een vrolijke fan-

fare en tegelijkertijd werd mevrouw v.d. Hoorn verrast met een eenvoudig bouquet bloemen dat haar aangeboden werd door een klein meisje Gerrie Zeldenrijk'.⁷ Hierna begon de eerste officiële wandeling over de nieuwe laan. De drie bruggen hadden de volgende namen gekregen: Verhoefbrug, Burgemeester Van den Hoornbrug en Van 't Woutbrug.⁸ Aan het eind van de Laan van Niftarlake stond de korfbalvereniging 'O.V.V.O.' opgesteld, die de vaandelgroet bracht.⁷ Na bezichtiging van de weg hield de commissaris audiëntie in het gemeentehuis.

In de avond sprak de burgemeester bij het gemeentehuis, de bevolking toe: 'Het is te danken aan de bereidwilligheid van de ingezetenen aan de Westzijde, dat de noodige verbredening kon plaatshebben. Ik zou tal van namen kunnen opsommen - u vergunt mij dit na te laten. Maar één ingezetene heeft er recht op hier te worden genoemd - het is C. van Garderen, die op bijzondere wijze heeft mede gewerkt om de brugverbredening ter plaatse tot stand te brengen. De ingezetenen aan de Oostzijde hebben op voorbeeldige wijze de leuning van hun brugge-

tjes in witte verf gezet Het Witte-Brug-Comité, bestaande uit de heeren Tillema en Van der Drift heeft zich de moeite getroost het voor sommigen mogelijk te maken om de verbleekte kleur weer op te halen'.¹

Ds. W.J.A. van 't Einde schreef in 1946: 'Bovenal danken we deze vooruitgang aan het doorzettingsvermogen van onzen huidige Burgemeester, den heer A.A. van den Hoorn.....'.²

In de krant HET NIEUWS, voor Maarssen,

Maarsseveen, Zullen en Tienhoven¹⁰ stond op de openingsdag 16 september 1938 het volgende gedicht: Zie krantenknipsel.

Zal er na het gereedkomen van de huidige verbeteringswerkzaamheden in het begin van 2005 weer een openingsfeest worden georganiseerd?

Nolda Hogenhout en Arie de Zwart

TIENHOVEN

IN MEMORIAM LOOYDIJK

O Tienhoven, o dorp der dorpen,
Waar kikkers kwaken en koeien
slorpen

O land van veen en plas,
Van ruigt en riet en regen,
Waar roerdomp en karkiet
Hun lied ten beste geven.
Waar smal en rustig uit oude tijd,
De weg ons heerlijk land doorsnijdt,
Tot... doordrong in die schone dreven
De wilde jacht van 't woeste leven
Waardoor voetganger, huis en heg
Besmeurd werd met het stof der weg
Toen kwam in 's burgemeesters brein
't Idee — de weg moet stofvrij zijn.
En als die burgemeester daar,
Iets voor zich neemt, dan komt het

klaar
Maar 't zou niet zo gemak'lijk blijken
Voor zo'n karwei komt heel wat kijken
Veel reizen werden ondernomen.
Doch vaak met weinig resultaat.
't Bleef steeds nog maar bij schone
dromen

Totdat op zekere Junidag
Wethouder Geurts de doorslag gaf.
Hij ging met burgemeester kijken
Zei: „Gele steen, die zou mij lijken,
Die grote gele moppen daar
Bestel die toch, dan zijn we klaar”.
En zo gezegd was werd gedaan
Toen is men dra aan 't werk gegaan.
De heggen werden eerst geroid,
Daarna de weg met zand bestrooid.
En ter versiering van de kant
Heeft men ligustrum aangeplant.
Hierover echter niet tevreden,
Werd stil de kop eruit gesneden.
Drie bruggen werden toen verbreed,
Maar dat veroorzaakte veel leed.
Talrijk waren dus de klachten,

Die ze bij de K.N.A.C. inbrachten.
Want de mensen waren woest,
Dat 's zomers dit gebeuren moest.
't Kon toch beter in de winter
Als de grote stille plas
Eenzaam en verlaten was.
Doch men liet de moed niet zakken
En heeft klinkers laten bakken.
De eerste stenen, dat was droef.
Dèze nu zijn „waterproof”.
En allen zijn heel goed tevreden
Met zulke mooie gele steen.
's Avonds in de maneschijn
Moet die weg zo schitterend zijn.
Wie daar het meest van profiteren
Moet gij hier zelf uit concludeeren.
Dank zij 't provinciaal beleid,
Is nu ons dorp van stof bevrijd.
En rijdt men weer voor zijn plezier
Door deze schone dreven-hier,
De vreemdeling echter lacht en gnuift,
Als hij over het wegdek stuift.
De Burgervaar hiermee verlegen,
Benoemt een diender met een degen.
Hooft wat hij tot dèze diender zegt:
De Wet verbiedt veel claxonneren
Het harde rijden wil ik keren
Hem dus op de bon gezet
Die niet op weg en snelheid let.
De oude naam die „Looydijk” was
Komt voor zo'n heërbaan niet te pas!
Een „laan” zou dat niet beter passen?
Bij Niftarfake's schone plassen?
De bomen van d'aloude laan
Ziet men er heden niet meer staan
Ze zijn in het schrikkeljaar

achthonderd
Door Keizer Karel Omge... rooid!
De reuze eiken hier geveld.
Heeft hij op het Valkhof neêrgeteld.
Hiervan heeft hij een hok gemaakt
Voor „HOE” zijn hond, die hem

bewaakt. ¹¹⁾
„CRITICA”.

* * *

Bronnen:

Raadsverslagen van de gemeente Tienhoven.

Zeven eeuwen Tienhovense geschiedenis in vogelvucht, door G.C. van 't Einde-Coevorden en W.J.A. van 't Einde.

Utrechts Dagblad van zaterdag 17 september 1938.

HET NIEUWS voor Maarssen, Maarsseveen, Zuilen en Tienhoven, 58ste jaargang, no.74 van vrijdag 16 september 1938.

Jaarboekje van het oudheidkundig genootschap 'Niftarlake', 1938 en 1976

Wandeling met Theo Schouten over de Laan van Niftarlake in februari 2004.

Met dank aan Marja Hatzmann voor de redactionele ondersteuning en Theo Schouten voor de foto's met namen.

Noten:

1. Dit gebied was al bewoond toen rond 1450 de Looydijk werd aangelegd. Het is de derde Looydijk, de Herenweg was de eerste en de Oudedijk de tweede. Volgens Jan Witte was Loodijk de oorspronkelijke naam. Loo heeft hier de betekenis buitendijks water.
2. Aldus W.J.A. van 't Einde in 1946 op blz.43 in Zeven eeuwen Tienhovense geschiedenis in vogelvucht.
3. Vanaf 1 juli 1957 hoort Tienhoven tot de gemeente Maarssen.
4. Aan beide zijden van de weg.
5. De heer H. Koorwinder was de gemeente-architect.
6. Tijdens de Frankische overheersing, van ongeveer 650 tot rond 950, was ons land verdeeld in 'gouwen', gewesten. De huidige provincie Utrecht bestond uit vier, soms vijf, gouwen. De gouw Niftarlake omvatte vanaf 800 zo ongeveer de Vechtstreek. Niftar is naast of nabij en lake betekent grens. Dit gebied lag bij een grens van het Friese en Frankische gedeelte van ons land.
7. Reportage in het Utrechts Dagblad, 17 september 1938.
8. C. Verhoef W.zn. (de vader van Adriaan Verhoef) en M. van 't Wout waren ongeveer dertig jaar raadslid, waarvan een aantal jaren wethouder.
9. Zie noot 7. De heer Tillema was hoofd van de gereformeerde school.
10. Dit blad verscheen dinsdag en vrijdag. Plaatselijk uitgeefster was de firma H.M. Heek in Maarssen. Het abonnement kostte bij vooruitbetaling f.l,- per drie maanden.
11. De inhoud van het cryptische slot heeft te maken met de inlijving van het gebied in het Frankische Rijk omstreeks 800, ten tijde van Karel de Grote. De slotzin herinnert aan een woordgrapje, dat luidt: 'Hoe heette Keizer Karels hond'. De mop is dat het een mededeling is en geen vraag. De hond heette dus 'Hoe'.

De Fryske Strjitte . . . een verhaal van Harm Betten

We zitten aan de ronde tafel. Met koffie en gebak, jazeker. Het moet op... zegt Gré, Harms vrouw lachend. Geen probleem natuurlijk.

Er bevindt zich meer op tafel. Harm heeft voorwerk verricht. Ondermeer een plattegrond van de Friezenstraat zoals die er oorspronkelijk uit heeft gezien. Ik weet alle namen nog van de eerste bewoners... zegt hij met enige voldoening. Harm weet veel meer en hij popelt om het te vertellen. Toe, laat je koffie niet koud worden... eet toch eerst je taart op... Praten over vroeger lijkt belangrijker te zijn dan z'n zorg voor de inwendige mens. En dan is het eindelijk zover. Het verhaal over de Fryske Strjitte, de Friezenstraat in de twintigste jaren van de vorige eeuw.

Harm zijn verhaal begint met zijn vader, Teake Betten (1895-1965) is in Akkrum geboren en werkt in zijn jonge jaren 's zomers op een boerenbedrijf van Fokke Fokkens en 's winters op de oliefabriek van Ubbo Twijnstra. Hard werken en weinig vertier. Dat laatste komt wanneer op de boerderij een meisje gaat werken. Dirkje de Leeuw (1896-1984) heet ze. Ze komt uit Daalem, een gehucht bij Gorcum. Op een advertentie in de Rotterdamse Courant heeft ze geschreven en nu wordt ze - heel ondernemend - melkmeid in het Friese weidegebied rond Akkrum. Het Fries wordt snel geleerd. *Hoe giet it mei dy...oh gút hjer.* (hoe gaat het met je...oh wel goed.)

Teake en Dirkje kunnen het al spoedig samen goed vinden. Zo goed dat er getrouwd gaat worden in Daalem in 1922. Ja en dan is er nog een tweede verandering in hun jonge leven. Ze gaan verhuizen naar Maarssen. *Hoe kin it sa wêse!* (hoe is het mogelijk).

Wat is het geval. Directeur Twijnstra besluit namelijk tot een nieuwe vestiging, meer in het centrum van het land. Kortere aanvoerlijnen voor de grondstoffen voor de oliefabriek, grotere afzet mogelijkheid. Op Maarssen valt de keuze, omdat het Merwedekanaal¹ een goede verbinding geeft met Amsterdam en Rotterdam. Een fabrieksterrein aan het kanaal en ook nog grenzend aan de spoorlijn. Een eigen haven... wat wil je nog meer. In 1922 start de fabriek en een nieuw hoofdkantoor van U.Twijnstra's Oliefabrieken (let op het meervoud) aan de Westkanaaldijk. Een groot aantal Friezen verhuist mee. Het kantoorpersoneel zorgt voor eigen woonruimte en voor de arbeiders laat meneer Tjeerd Twijnstra, sinds 1912 na de voortijdige dood van zijn vader, de nieuwe directeur, achtentwintig woningen bouwen aan

Afb.1. 1922, trouwfoto Teake en Dirkje.

de Amsterdamse Straatweg.

Harm Betten heeft het zorgvuldig uitgetekend. Vier vrijstaande huizen die zicht hebben op de Straatweg zijn voor de bazen en de vierentwintig overige woningen die in het dan nog doodlopende straatje komen zijn voor de werklui.

De oneven nummers grenzen, via een slootje, gedeeltelijk aan het terrein van Bammens en gedeeltelijk aan het weiland van boer Floor uit de Binnenweg. De even nummers grenzen aan de Cambier van Nootenstraat en gedeeltelijk aan een weiland waar de hit van bakker Van Hunnik loopt te grazen. Hier wordt het slootje al na een paar jaar gedempt met kininebast.² Harm weet nog dat het behoorlijk stonk in het begin.

Ja, de huizen zijn bijna klaar als de Akkrumse

Afb.2. De eerste poppe, Harm Betten.

Friezen aankomen. Nummer 13 wordt met voorrang afgebouwd, want Dirkje loopt op alledag. Het huisnummer wordt geen ongeluksgetal. Op 27 oktober 1922 bevalt ze van zoon Harm. De vlag uit? Welnee, er is geen vlag. Burgemeester Eggink dan om de boreling te verwelkomen als eerste van een groep nieuwe ingezetenen? Harm lacht. Kom nou arbeiders, gewone mensen, die tellen toch niet.

In de Fryske Strjitte wordt natuurlijk alleen Fries gesproken. De memmetaal en het is *Fryslân boppe fansels*. Allemaal, nou ja bijna allemaal socialist, zegt Harm. Stemmen op de SDAP en lid van het NVV. De rooien worden ze genoemd. De feestdag is 1 mei, de Dag van de Arbeid. Voor de kinderen wordt vrij gevraagd van school en voor de gezinnen is er een feestprogramma in de kleine zaal van de Harmonie. Broodjes en ranjemet-een-rietje. Een feestrede door Pieter Veldstra, een van de bazen en ook gemeenteraadslid. Het Twijnstra-Fanfare-Orkest mag ook optreden in blauw uniform met witte franje epauletten. En door sommigen (Sybren de Vries) wordt gevraagd. Natuurlijk zonder de oranje wimpel? Hou op man... het is geen rood-wit-blauw... ik heb het over de rode vlag... Harm moet lachen om zoveel onbegrip. 'Het rode vaandel volgen wij.'³

Het Twijnstra-Fanfare-Orkest wordt gedirigeerd door Klaas Kuiken. Het heeft zijn liefde, zo zelfs dat bij een vacature in de fabriek iemand die een muziekinstrument kan bespelen voorrang heeft. Socialisten. Zo rood als een kroot... Harm knikt instemmend. Als voorman Troelstra in 1930 overlijdt gaan zij, die de treinreis kunnen betalen, naar Den Haag om de begrafenis van hun grote voorman bij te wonen. Dat zijn nog eens tijden. Harm zijn moeder Dirkje past zich aan, spreekt vloeiend Fries (volgens de zoon met een Brabantse accent), voelt mee met het socialisme van haar Teake en... heeft ook een eigen mening. Uit

een christelijk nest, gaat ze vaak zondags naar de Jeugdkerk aan de Kerkweg. Staan haar buurtbewoners over de ligusterhaag hun commentaar te geven, zegt ze.. *ja hjer ik gean ny tsjerke ta en Jezus wie ek un socialist en in goeie*. (Ja hoor, ik ga naar de kerk en Jezus was ook een socialist en een goeie!)

Op andere zondagen zingt ze mee in het koor van de Stem des Volks dat bij Kouffeld de Strijdlieden instudeert. Verheft U.. Ontwaak... en ook it Frysk Folksliet fansels. Het gaat van harte en samen met de buurvrouwen laat ze haar sopraan galmen.

De namen van al die buurvrouwen... Lubkje, Baukje, Lokke en Romskje. Sjoukje en Sibbeltje, Uke, Richtsje, Joukje en Klaske en Janke. Was er ook een Froukje? Natuurlijk waren hun mannen Haije en Gosse, Sipke, Tjeerd en Douwe, Sytse en Romke, Jelle en Auke.

De Fryske Strjitte

De woningen zijn nogal hokkerig, weet Harm zich te herinneren. Achter de voordeur een gangetje met een deur naar de kamer, vandaar een deur naar een smallere achterkamer met zicht op het tuintje. Hier is een deur naar de bijkeuken. Het 'hok' meestal genoemd. Moeder Betten heeft daar een peterlietel en de kinderen gaan op zaterdag in de teil. Ja, ieder krijgt schoon water. Nee, geen stilletje, er is een closet met waterspoeling. Vanuit het hok kun je naar buiten en ook naar de keuken met daar een trap naar boven, naar de slaapkamers. Doordat je vanuit de keuken naar de gang kunt, is rondlopen mogelijk. Deur in deur uit. Vijf deuren. Onder de trap een keldertje, de deur is in de gang.

Kachel in de kamer en een stookfornuis in de keuken. Toch wel eens een bevroren waterleiding. Tja, zucht Harm, wat wil je... een halfsteens buitenmuur daarachter onder een luik in het gootsteenkastje de watermeter. Gaat de kachel uit dan soms pech met strenge vorst. Teake met de fluitketel aan de gang. Is de leiding dan toch nog gesprongen dan komt Ankorver, de gasfitter. Hij komt trouwens iedere maandag de gasmunten uit de meter halen, die kunnen weer terugggekocht worden. Wie ook wekelijks komt is Schoonheid voor de electriciteit. Beide meters zijn ergens in de gang. De huishuur (ingehouden op het loon) is f 2,50 per week, het kolengeld is hierbij inbegrepen. Meneer Twijnstra koopt namelijk voor fabriek en personeel collectief kolen in bij de firma Haverkamp van de Klokjeslaan.

Afb.3. Friezenstraat ± 1932. Voorste rij van links: Albertje Jonker, Janke Adema, Gerben van der Hoek, Fetsje Jonker, Martha Langerap en Sytze Jonker.

2e rij: Jaap de Vries, Henk Noorderhaven, Klaas Adema, Harm Betten en Arnold Henstra.

Naar behoefte kan dan besteld worden en dat wordt verrekend. Anthraciet, zogenaamde vierkantjes, meent Harm nog te weten. 'Het vuur brandde voort....'⁴

De kraan laten druppelen is een methode om be-
vriezing te voorkomen en ook... met een drup-
pende kraan 's nachts heb je de volgende och-
tend een volle emmer gratis. De meter reageert
niet op druppeltjes. Iedereen weet dat.

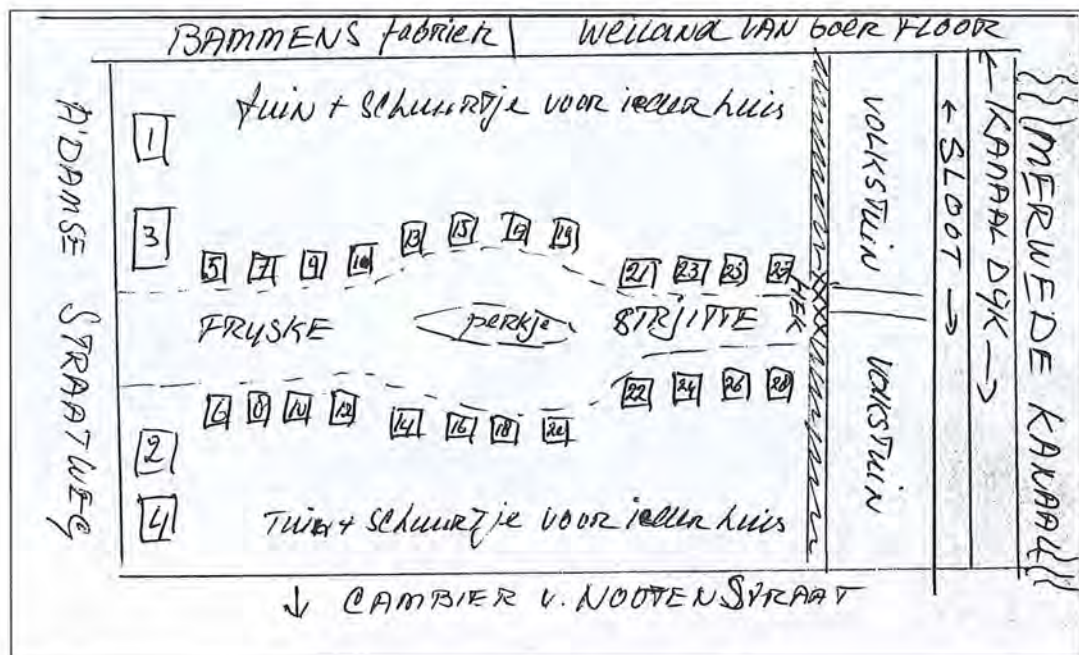
In het achtertuinje - Teake is handig met timme-
ren - zijn deels boven de sloot konijnenhokken.
Met Kerst zijn er wel gemiddeld negen konijnen
voor de slacht. Aan de lijn buiten in de vrieskou
drogen. Vaste klanten zijn Burgemeester Eggink,
meneer Kuiken de bedrijfsleider van de fabriek
en de gebroeders Scholten van de bloemisterij.⁵
Verder tuiniert Teake in een kleine volkstuin. De
Friezenstraat loopt oorspronkelijk dood. Een li-
gusterhaag met een hek geeft toegang tot de
tuintjes, vijf bij tien meter schat Harm, daarachter
een sloot en dan de dijk van het Merwedekanaal.
Teake verbouwt snijbiet, sla en spinazie en aard-
beien, nee geen aardappelen. Harm pikt van een

buurtuintje natuurlijk wel eens een wortel. *Ik mat
efkes ta de wjartels...* hoor je hem denken.

Heggetjes van liguster als afscheiding van huis
en tuin. Als baas Pieter Veldstra zijn heg knipt
dan is dat voor de anderen het sein om zijn voor-
beeld te volgen. Orde en gezag.

De afstand tot de directeur, die in Bilthoven
woont, is groot. Trouwens het witte boordenper-
soneel van het kantoor voelt zich in die jaren ook
verheven boven de bewoners van de Strjitte. Sy-
bren Westra, Kees en Wim de Kloet en IJge Pars
en zijn oudere broer, Auke de Vos (altijd met
wandelstok) en Klaas Kuiken de bedrijfsleider
kunnen allemaal Fries spreken. Of ze het doen
en of ze zich nog met het Heitelân verbonden
voelen? Bij hen is veel meer sprake van assimi-
latie. Hollands spreken wordt door sommigen
'deftiger' gevonden.

De fabriek draait goed. Via de grote havens wor-
den de grondstoffen, meest uit een ver buiten-
land, aangevoerd. De gesleepte Rijnaken kun-
nen maar net de draai maken om de fabrieksha-
ven binnen te komen. In een roeiboot wordt de

Afb.4. Bewoners van de Fryske Strjitt: 1.Bartele de Leeuw 2.Pieter Veldstra 3.Jan Wedman 4.Wytze Dijkstra 5.Sipke Geertsma 6.Jan Veldstra 7.Lukas Huisman 8.Hendrik Noorderhalen 9.Sytze Versluis 10.Harm Krikken 11.Onne de Jong 12.Jan van der Leen 13.Taeke Betten 14.Jan Zigtema 15.Otze Langeraap 16.Gerbrand de Boer 17.Sybren de Vries 18.Jacob Adema 19.Reinder Talens 20.Oeltsje van der Hoek 21.Klaas Koopmans 22.Arend Woudstra 23.Jurrien Struiksma 24.Jan Jonker 25.Atte Veldstra 26.Dirk Plantinga 27.Dirk Looyenga 28.Auke Langeraap.

kabel naar het eindpunt van de kade gebracht en dan met behulp van een lier - vaak nog handmatig - wordt het schip de haven ingetrokken. Naast lijnzaad ook sojabonen en grondnoten (pinda's). Na een aantal reinigingshandelingen komt de eerste persing. De pulpkoek die uit de wringers komt, wordt dan tussen wollen doeken gelegd en een tweede persing onder hoge druk met walsen brengt opnieuw olie in het vat. De resterende grondstof komt als veekoek in de handel 'het UT-koekje'. De olie wordt na filtratie gereed gemaakt voor gebruik onder meer in de verfindustrie en de voedingssector, exportproducten. Teake Betten verdient zo rond de twintig gulden per week. Dirkje heeft geen gat in haar hand en met twee kinderen, na Harm nog een dochter, is het weliswaar geen vetpot, maar het gezin komt niets te kort

Per jaar vier dagen vakantie. Er zijn families met heimwee. Naar Akkrum, Oldeboorn of Grouw. Ze gaan dan op de fiets naar de Oranjesluizen bij Amsterdam, daar op de Lemmer-boot naar Lem-

mer en dan op de fiets op hûs ta.. (naar thuis). Een dag voor de heenreis, een dag voor de terugreis en twee dagen in het heitelân.

De Strjitte blijft heel lang, en in de beginjaren zeker, een hecht Fries bolwerk. Ach, het bestaan is, zeker in de crisisjaren, zwaar. Nee, er wordt nooit gestaakt. Ook niet, wanneer in verband met bezuinigingen, een vierdaagse werkweek moet worden ingevoerd. Wat is het geval. Unilever uit Rotterdam tracht de toevoer van grondstoffen naar Maarssen te boycotten ten eigen voordele. De buikriem aanhalen en natuurlijk wordt uit het stakingsfonds weer terugbetaald in natura tijdens de 1 mei viering. De wekelijkse bijdrage..? Hou het maar op een dubbelte... lacht Harm.... er is niemand meer die het kan navertellen. En dat is ook zo. De werkers van het eerste uur zijn er niet meer. Nu zijn het de kinderen en de kleinkinderen die de verhalen van hun heit en mem en hun pake en beppe hebben gehoord. Misschien ook gezongen... *Frysk bloed tsjoch op! Wol no ris brûze en siede...Klink dan en da-*

verje fier yn it rûn Dyn âl de eare o Fryske grûn !
De stemmen klinken door de kamer van Huize
Betten. Gré komt er zelfs voor naar beneden.
Wat is hier aan de hand? Een waardig besluit van
Harm zijn verhaal over de Friezenstraat. Nee..
zegt hij nog eens.. de term Friezenbuurt is pas na
de Tweede Wereldoorlog ontstaan, als bena-
ming voor de toen opgerichte buurtvereniging.
Het was de Fryske Strjitte waar Harm de earste
poppe (eerste boreling) werd... *Frysk bloed ts-*

joch op!!
Tige tank Harm !!

Auke Hoekstra

Noten:

1. Nu Amsterdamrijnkanaal
2. Afval van de Kininefabriek.
- 3 en 4. Titels van socialistisch getinte boeken.

Uit de oude schoenendoos (Nr: 18)

De Opbuurenbrug

In januari 2004 brachten de Maarssense huisaan-huisbladen het bericht dat de Opbuurenbrug, dit is de begin jaren dertig gebouwde verkeersbrug in de Straatweg, dit jaar hersteld moet worden. Bij recente inspectie, heeft burgemeester J.W. van der Sluijs verklaard, is gebleken dat het beton en de zogeheten wapening op meerdere plaatsen ernstig zijn aangetast, maar dat ook de boogconstructie last blijkt te hebben van corrosie. Met name het 's winters gebruikte dooizout schijnt een kwalijke rol te spelen. De werkzaamheden aan de brug zijn in twee fasen opgesplitst, vijf weken in de zomer voor de bovenkant, waarbij de brug tijdens de zomervakantie zelfs zes dagen voor het autoverkeer geheel gesloten zal zijn en daarna in het najaar nog meerdere weken voor de reparaties aan de onderzijde van de brug. De foto, een van een reportage van acht, die onder de noemer; "Waar het lied van den arbeid weerklinkt", werd gepubliceerd in een mij onbekend tijdschrift, toont u de bouw van de brug. Mooi om te lezen zijn ook de bijschriften, zoals bij deze plaat: "Een symphonie in ijzer en hout! Het is voor 'n leek om van te duizelen, maar de vakman vindt zijn weg wel in deze wirwar van balken en steunbogen". Het betreffende, in de kleur sepia gedrukte, knipsel kocht ik een paar jaar terug op een verzamelersbeurs en is met potlood voorzien van het jaartal 1933. Waarschijnlijk is 1933 of 1932 dan

ook het bouwjaar van de brug? Helaas ontbreekt nu nog de naam van het blad, (mogelijk Panorama, Katholieke Illustratie, Utrecht in Woord en Beeld of i.d.), maar daar weet wellicht een van de lezers van dit periodiek een antwoord op. Dat zou voor de volledigheid erg fijn zijn. Hoewel de bewoording een symfonie in ijzer en hout wat overdreven lijkt, is het gelijktijdig gebruik van hout en ijzer bij de bouw van de brug wel degelijk bijzonder. Het hout diende voor het maken van een bekisting voor de betonnen bogen waar de brug, zoals we die nu kennen, lijkt te hangen. Maar in werkelijkheid hangt de brug dus aan de op de foto goed zichtbare, zware ijzeren constructie, die met uitzondering van de verticale stijlen, geheel in het beton is opgenomen. Met name vanaf de Westkanaaldijk is goed te zien hoe mooi en sierlijk deze verkeersbrug eigenlijk is. Enige jaren terug werd dit fraaie bouwwerk al waardevol genoeg bevonden om tegelijkertijd met enige andere jonge Maarssense monumenten op de rijksmonumentenlijst te worden opgenomen. Naar aanleiding van de vorige foto, De bocht van Maarsen, (Nr: 17) kwamen er weer heel wat reacties bij mij binnen. Alle heren daarvoor hartelijk dank! In een volgende aflevering hoop ik terug te komen op de toen door mij gestelde vragen.

Heeft u op- of aanmerkingen n.a.v. deze rubriek, of misschien zelf een voor publicatie geschikte foto, dan wordt u vriendelijk verzocht dit schriftelijk of telefonisch door te geven aan:

J.H. Sagel, V. Lingelaan 85, 3602 PB Maarssen, Tel: 561457, e-mail: jhsagel@zonnet.nl

Over historie gesproken

Het Olde Regthuys

sinds 1657

Eten, drinken

Leuk dinstje?, leuk eettentje!

www.hetolderegthuys.nl

Het Olde Regthuys, Laan van Niftarijke 101
3612 EP Tienhoven, Telefoon 0846 - 23 13 82

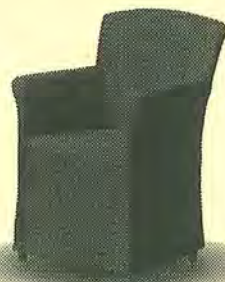
TOPKLASSE

SIERO SCHILDERS
Nassastraat 71 Maarssen Tel. 562310

WoonArt

Ruim 40 jaar in Maarssen!

WoonArt VAN WAAY - alles tussen vloer en plafond

Nassastraat 18 • Maarssen • Tel. 0346 - 561897 • Fax 0346 - 570097

TWEEWIELER-SPECIALIST

DE HAAN

VERKOOP EN REPARATIE TWEEWIELERS

ONDERDELEN EN ACCESSOIRES.

EIGEN REPARATIE-AFDELING

**OPEN MA/T/M VRIJ. 8.00-12.30 / 13.30 - 18.00
VRIJDAG AVOND 19.00/21.00
ZATERDAG 8.00-16.30
WOENSDAG GESLOTEN.**

**NASSAUSTRAT 105
3601 BD MAARSSSEN
0346-561615**

**BOUWBEDRIJF
DE JAGER**

**Bouwbedrijf De Jager
Tuinbouwweg 33
3602 AT Maarssen
Tel. 0346 - 552454
Auto 0653 - 442034
Fax 0346 - 551920**

- **Voor verbouwingen**
- **Aanbouwen**
- **Badkamers**
- **Keukens**
- **Div. onderhoudswerken**